

Analiza predsjedničkih izbora u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020.

Halić, Dominik

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:018357>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Dominik Halić

**Analiza predsjedničkih izbora u RH od 2000. do 2020.
godine**

Diplomski rad

**Zagreb
2021.**

Dominik Halić

**Analiza predsjedničkih izbora u RH od 2000. do 2020.
godine**

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra geografije

**Zagreb
2021.**

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *istraživački (Geografski informacijski sustavi)* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc. Luke Valožića

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Analiza predsjedničkih izbora u RH od 2000. do 2020. godine

Dominik Halić

Izvadak: Izborna geografija je dio političke geografije te nastoji pronaći i objasniti veze političkih izbora i ostalih prostornih fenomena. Izborna geografija nastoji objasniti kako određena životna sredina, interesi te karakteristike stanovništva utječu na izborna ponašanja, odnosno rezultate glasovanja. Ovaj rad se bavi analizom predsjedničkih izbora u RH u novom tisućljeću. Rezultati izbora prikazani su po jedinicama lokalne i regionalne samouprave koji su se detaljnije objasnili i analizirali. Također, istraženo je kakav utjecaj prostorni identitet regije, prosječna dob i visoko obrazovanje imaju na rezultate glasovanja.

62 stranice, 22 grafička priloga, 6 tablica, 36 bibliografska referenca; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: izborna geografija, Republika Hrvatska, predsjednički izbori, visoko obrazovanje, prosječna dob, prostorni identitet regije, glasačke preferencije

Voditelj: doc. dr. sc. Luka Valožić

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Luka Valožić
prof. dr. sc. Aleksandar Toskić
doc. dr. sc. Dubravka Spevec

Tema prihvaćena: 13. 2. 2020.

Rad prihvaćen: 11. 2. 2021.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Analysis of Croatian presidential elections from 2000. to 2020.

Dominik Halić

Abstract: Electoral geography is a part of political geography that tries to find and explain the connection between elections and other spatial phenomena. Electoral geography tries to explain how a certain environment, interests and the characteristics of the population can and do affect electoral behaviour, i.e. voting results. This paper analyses the presidential elections in the Republic of Croatia in the 21st century. The election results are presented on both the municipality level, as well as county level, and the results are further explained and analysed. Also, this paper is trying to examine the connection between the spatial identity of certain regions, average and higher education on the results of the presidential elections.

62 pages, 22 figures, 6 tables, 36 references; original in Croatian

Keywords: electoral geography, Republic of Croatia, presidential elections, higher education, average age, spatial identity, voter preferences

Supervisor: Luka Valožić, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Luka Valožić, PhD, Assistant Professor
Aleksandar Toskić, PhD, Full Professor
Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 13/02/2020

Thesis accepted: 11/02/2021

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

Sadržaj:

1. Uvod	1
1.1 Prostorni i vremenski obuhvat rada	3
1.2 Pregled dosadašnjih istraživanja	3
1.3. Ciljevi i hipoteze rada	5
2. Metodologija istraživanja.....	6
3. Analiza izbora.....	7
3.1 Predsjednički izbori	7
3.2.1 Predsjednički izbori 2000. godine - analiza po JLS	8
3.2.2 Predsjednički izbori 2000. godine - analiza po JRS	12
3.3.1 Predsjednički izbori 2005. godine - analiza po JLS	15
3.3.2 Predsjednički izbori 2005. godine - analiza po JRS	19
3.4.1 Predsjednički izbori 2009. godine - analiza po JLS	22
3.4.2 Predsjednički izbori 2009. godine - analiza po JRS	26
3.5.1 Predsjednički izbori 2014. godine - analiza po JLS	29
3.5.2 Predsjednički izbori 2014. godine - analiza po JRS	34
3.6.1 Predsjednički izbori 2019. godine - analiza po JLS	37
3.6.2 Predsjednički izbori 2019. godine - analiza po JRS	42
4. Korelacija prosječne dobi i stupnja obrazovanja s rezultatima glasovanja.....	45
5. Analiza dobivenih rezultata	51
6. Swing jedinice	54
7. Zaključak	57
Literatura	59
Izvori	61
Popis grafičkih priloga	VII
Popis tablica	VIII

1. UVOD

Geografija je znanost koja još uvijek nema u potpunosti uvriježenu definiciju. Ako se pogledaju samo neke od definicija na hrvatskom jeziku, može se vidjeti da se gotovo svaka definicija razlikuje od druge. Hrvatski jezični portal geografiju definira kao znanost koja proučava površinu Zemlje, prirodna dobra, razdiobu na zemlje, države i narode (n.d.). No, potraži li se ta definicija u nekoj stručnijoj literaturi, jasno je da u prethodnoj definiciji nedostaje ono najbitnije, ljudski faktor. Bolju definiciju nudi Proleksis Enciklopedija (2012.), gdje stoji kako je geografija znanstvena disciplina koja s aspekta međusobnog utjecaja prirodnih i društvenih čimbenika proučava i objašnjava fizionomska obilježja Zemljine površine te funkcionalno-prostorne odnose i procese na njoj. No, pogleda li se stručna literatura, može se vidjeti da ni ta definicija nije potpuna. Šterc (2012.) govori o geografiji kao o svojevrsnoj filozofiji i logici prostora, te objašnjava kako i po čemu se sve geografija razlikuje od ostalih znanosti. U stranoj literaturi, definicije se ne razlikuju u velikom razmjeru. Johnston (2001.) je geografiju definirao kao znanost koja se bavi proučavanjem površinskih diferencijacija, varijacija u različitim razmjerima u okolišu, te ljudskim aktivnostima, a kao ključna stvar se, ponovo, izdvaja interakcija između njih. Kao što je već spomenuto, geografija je znanost koja proučava kako prirodni i društveni faktori međusobno funkcioniraju i djeluju jedni na druge u prostoru. Stoga, geografija može proučavati praktički bilo koju pojavu, te njezin utjecaj na ljude na određenom prostoru, i obrnuto. Geografija može proučavati fizičke elemente, poput mora, planina itd., no može proučavati i druge elemente, poput stanovništva, sporta, te politike. Kao i sama geografija, niti politička geografija nema jednu potpunu definiciju. Jedna od najkorištenijih definicija dolazi od Radovana Pavića (1987.). On političku geografiju definira kao kontaktnu znanost između geografskih i politoloških znanosti, zato što ona proučava veze i interakciju geografskih i političkih fenomena. Pavić (1992.) je dao i jednu od najraširenijih definicija geografije izbora. Geografija izbora je dio političke geografije, te je u Hrvatskoj bila praktički nepostojeća sve do 1990. godine, kada je Hrvatska postala samostalna republika. Ona se bavi vezom izbornog i prostornog fenomena, no bavi se i oblikom i veličinom prostornih jedinica, te odnosnom glasačkih tijela prema geografskim, ekonomsko-geografskim, demogeografskim i drugim socijalnim sadržajima. Izborna geografija proučava kako to životna sredina, prostorni identitet te interesi i karakteristike stanovništva utječu na izbornu ponašanje. Ovaj rad će analizirati predsjedničke izbore u Republici Hrvatskoj u 21. stoljeću,

Sl. 1. Geografski smještaj i teritorijalni ustroj Republike Hrvatske

Izvor: Eurostat, 2020.

1.1. PROSTORNI I VREMENSKI OBUHVAT RADA

Prostorni obuhvat ovog istraživačkog rada jest Republika Hrvatska, te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi. Hrvatska je administrativno podijeljena na 128 gradova te 428 općina, odnosno sveukupno na 556 jedinica lokalne samouprave (Sl. 1.). Taj broj se kroz kratku povijest države više puta mijenjao. Na popisu jedinica lokalne samouprave s predsjedničkih izbora 2000. godine, bilo je 128 gradova te 415 općina. Na idućim izborima, 2005. godine, broj gradova je ostao isti, dok se broj općina povećao za sedam (sveukupno 422 općine), a na izborima održanim 2009. godine, taj broj se povećao za još sedam, no jedna je općina "nestala", odnosno općina Donji Martijanec je 2006. godine preimenovana u općinu Martijanec. Što se jedinica područne samouprave tiče, taj ustroj se nije mijenjao od 1992. godine, kada je Sabor donio Zakon o područjima županija, gradova i općina.

1.2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Izborna geografija, prema Prescottu (1959), svoje začetke ima u prvoj polovici dvadesetog stoljeća, odnosno točnije rečeno, jedan od prvih radova koji se bavio istraživanjem i analizom izbornih rezultata je bio Edward Krehbiel. On je u svojem radu iz 1916. godine istraživao kako socio-ekonomski faktori utječu na rezultate britanskih parlamentarnih izbora između 1885. i 1910. godine. Forest (2017) smatra da bi se kao začetnik izborne geografije mogao smatrati Andre Siegfried sa svojim radom iz 1913. godine, *Tableau politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République*, u kojem je, kao i Krehbiel, istraživao utjecaj geografskih i socioloških faktora na distribuciju glasova glasača. Susan Schulten u svom radu iz 2012. godine kaže da bi se kao prvi rad mogla uzeti karta iz 1883. godine koju su u Statističkom atlasu Ujedinjenih Država objavili Hewes i Gannett. Izborna geografija je, doduše, nakon svojih početaka doživjela značajan pad u svojoj važnosti. Naime, za vrijeme Drugog svjetskog rata te nakon rata, njena važnost je smanjena jer je u to vrijeme u političkoj znanosti počeo dominirati biheviorizam. Johnston i dr. (1990) ističu da su za pojavu biheviorizma u sklopu političke znanosti odgovorni brojni faktori, ali najviše činjenica da su stručnjaci počeli govoriti da se raznolikost političkog života ne može u potpunosti istražiti pravno-institucionalnim pristupom. Nakon 60-ih godina ponovo dolazi do oživljavanja prostorne analize izbornih procesa. Johnston i dr. kažu da je trebalo doći do razvoja mnogih drugih znanstvenih disciplina, te to dodavanja raznih novih metodoloških postupaka da bi se

značaj izborne geografije počeo povećavati, i od tog desetljeća interes za izbornu geografiju je počeo rasti i još uvijek nije dosegao svoj vrhunac. Nebrojani su radovi koji se bave nekom vrstom analize određenih izbora od onda, Passchier i van der Wusten su u svojem radu nastojali analizirati parlamentarne izbore između 1888. i 1986. godine da bi pokazali kako je svaki od tih izbora imao vlastitu prostornu distribuciju političkih tendencija. Nancy Ettlinger (1990) analizira glasanje na lokalnoj razini te nastoji prikazati i istražiti služi li zapravo glasanje kao sredstvo koje omogućuje ljudima da izazovu nekakve promjene, ili glasanjem ljudi, odnosno birači, samo pasivno izražavaju već postojeće socioekonomske i političke uvjete. Nešto prije toga, 1979. godine, Taylor i Johnston su u svojem djelu detaljno opisivali kako su se do sada izbori analizirali, gdje se u tu cijelu priču uključuje geografija, te su uveli i predložili mnoge nove ideje i koncepte koji su bili nužno potrebni za geografsku analizu bilo kakvih izbora. Haydukiewicz je u svojem radu iz 2011. godine izbornu geografiju upotrijebio kao pomoć pri analizi socijalnih promjena u Krakovu. Furlong (2019) u svojem radu analizira parlamentarne izbore u Engleskoj i Walesu, te nastoji objasniti prostornu distribuciju laburista i konzervativaca, te dolazi do zaključka da u razvijenim dijelovima država, odnosno urbanim područjima, dolazi do dominacije laburista, dok u onim slabije razvijenim dijelovima, konzervativci dobivaju većina glasova. Razvoj GIS tehnologija je doveo do jedne nove manje revolucije u izornoj geografiji, te su sada i pojedinci koji nisu nužno bili znanstvenici mogli vizualizirati određenu problematiku. Naravno, ta činjenica ima svoje dobre i loše strane, a argument za obje strane je isti, praktički svatko ima mogućnost analizirati i prikazati neku problematiku. Iako je svakako dobra stvar da svatko na relativno jednostavan način može vizualizirati neku problematiku, vrlo je bitno da se provjerava vjerodostojnost izvora, odnosno autora raznih karata i analiza.

Pošto Republika Hrvatska kao samostalna država postoji "tek" tridesetak godina, činjenica da je izborna geografija vrlo slabo zastupljena ne treba odveć čuditi. Kao i u mnogo drugih stvari, Hrvatska pomalo zaostaje za ostatkom razvijenih, "zapadnih" zemalja svijeta u kojima je izborna geografija već vrlo razvijena, a radovi na tu temu su mnogobrojni. Radovan Pavić je jedan od prvih hrvatskih političkih geografa te je njegov teorijski okvir političke, a samim time i izborne geografije, najkorišteniji. Što se samih istraživanja tiče, broj je dosta malen. Postoji tek nekoliko završnih i diplomskih radova koji se bave istraživanjem parlamentarnih i predsjedničkih izbora. Većina istraživanja i analiza se provodila u novije vrijeme, odličan primjer za to su radovi vezani uz nove političke trendove u Republici Hrvatskoj. Višeslav Raos (2015) te Andrija Henjak (2017, 2019) u svojim radovima govore o trendu slabljenja

stranačkih blokova ljevice i desnice, te do značajnog porasta podrške novijim strankama te kandidatima koji su do nedavno bili praktički nepoznati, odnosno za njih se smatralo da bi mogli imati veći utjecaj na izborima. Ivan Vilibor Sinčić je na predsjedničkim izborima 2014. godine sa čak 16% glasova bio veliko iznenađenje koje je potaknulo na osvrtanje i na neke ranije kandidate, poput Borisa Mikšića, Miroslava Škore, Darija Juričana te ostalih kandidata koji su, iako nisu bili kandidati blokova ljevice ili desnice, osvojili značajan broj glasova (Henjak, 2019). Jednu od rijetkih GIS analiza izbora je objavio Institut sinergije znanosti i društva u kojima se podaci o rezultatima europskih izbora 2013. godine uspoređuju s raznim drugim podacima, poput socioekonomskog statusa stanovništva, dob stanovništva, obrazovanje te veličinu naselja.

1.3 CILJEVI I HIPOTEZE RADA

Cilj ovog rada je da se rezultati izbora analiziraju na jedan svima pristupačan, geografski način te da se, uz pomoć određenih GIS alata, dobije bolje razumijevanje o čemu sve ovisi kako ljudi glasuju. Osim što će se prikazati i analizirati sam broj glasova glasača na izborima od 2000. do 2019. godine, ovaj rad će prikazati kakva je i postoji li uopće veza između životne dobi, stupnja obrazovanja te prostornog identiteta na rezultate izbora. Također, prikazat će se i rezultati izbora po jedinicama regionalne, a ne samo lokalne samouprave, a zbog nedostatka boljih i detaljnijih podataka, veze između životne dobi i stupnja obrazovanja s rezultatima glasanja će se također odnositi na jedinice regionalne samouprave. U konačnici, rad bi trebao biti jedna od detaljnijih analiza predsjedničkih izbora u Republici Hrvatskoj u 21. stoljeću.

Na osnovu do sada stečenog znanja, proučene literature i proučavanja prethodnih istraživanja, red je da se postavi nekoliko hipoteza koje se u ovome radu trebaju potvrditi ili odbaciti. Da bi se one mogle potvrditi ili odbaciti, prvo se trebaju analizirati svi podaci, te se tek na kraju sa sigurnošću može reći koje od hipoteza su bile točne.

H1: SDP-ovi predsjednički kandidati uvijek dobivaju većinu u Istri, na sjeveru Hrvatske te u svim najvećim gradovima.

H2: HDZ-ovi predsjednički kandidati uvijek dobivaju većinu glasova u Slavoniji, Lici i Dalmaciji.

H3: SDP-ovi predsjednički kandidati će više glasova dobivati u jedinicama gdje je prosječna dob manja, a stupanj visokog obrazovanja viši, te suprotno za HDZ-ove kandidate.

H4: Najveći broj glasača koji je izašao na glasovanje je bio 2000. godine, dok je najmanji broj bio na zadnjim izborima, 2019. godine.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

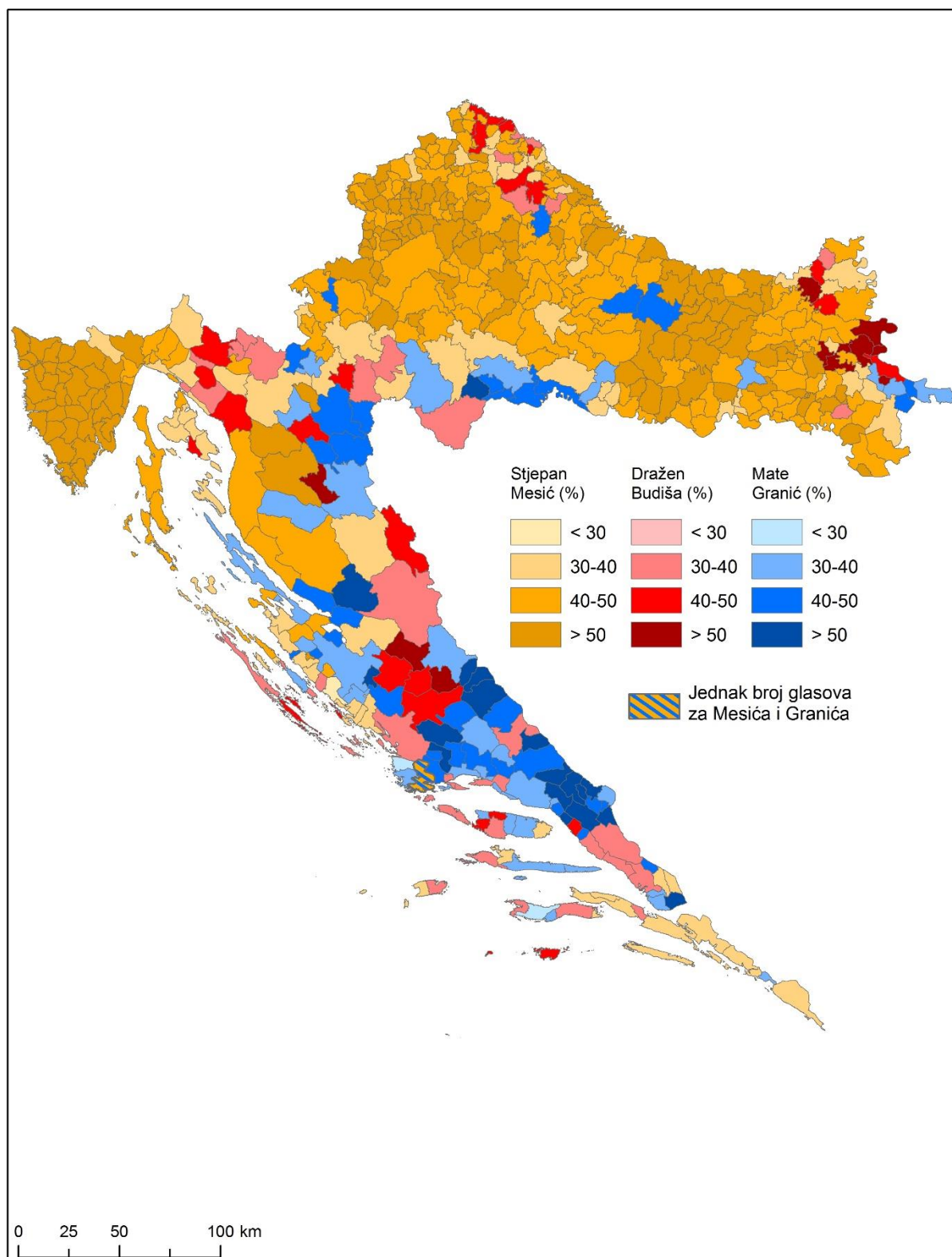
Za analizu rezultata predsjedničkih izbora su se koristili podaci Državnog izbornog povjerenstva Republike Hrvatske u kojima su se posebno izdvajali sveukupni glasovi za svaki grad i svaku općinu. Iz arhive su preuzeti podaci za posljednjih pet predsjedničkih izbora. Određeni podaci potrebni za daljnju analizu, poput prosječne dobi i najviše završene škole, su preuzeti od Državnog zavoda za statistiku, odnosno posebno su obrađeni određeni podaci s popisa stanovništva 2001. godine te 2011. godine. Sve tablice potrebne za analize su izrađene u Microsoftovu Excelu. Za vizualni dio analize, odnosno kartografske prikaze, korišten je ArcGIS-ova aplikacija ArcMap, verzija 10.3.1, te su određene tablice spajane sa DGU-ovim shapefile-ovima pomoću opcije Join. Shapefile-ovi koji su bili potrebni za ovu analizu su jedinice lokalne samouprave i jedinice područne samouprave. Za prvu kartu koja prikazuje smještaj i teritorijalni ustroj Republike Hrvatske korišteni su Eurostatovi podaci. Za teoretski dio rada analizirana je literatura iz političke geografije, geografije izbora, primjeri analize rezultata iz drugih zemalja te određeni internetski članci koji se uvijek moraju uzeti s dozom opreza te ih se rijetko kada može uzimati kao u potpunosti pouzdan izvor.

3. ANALIZA IZBORA

3.1 PREDsjednički izbori

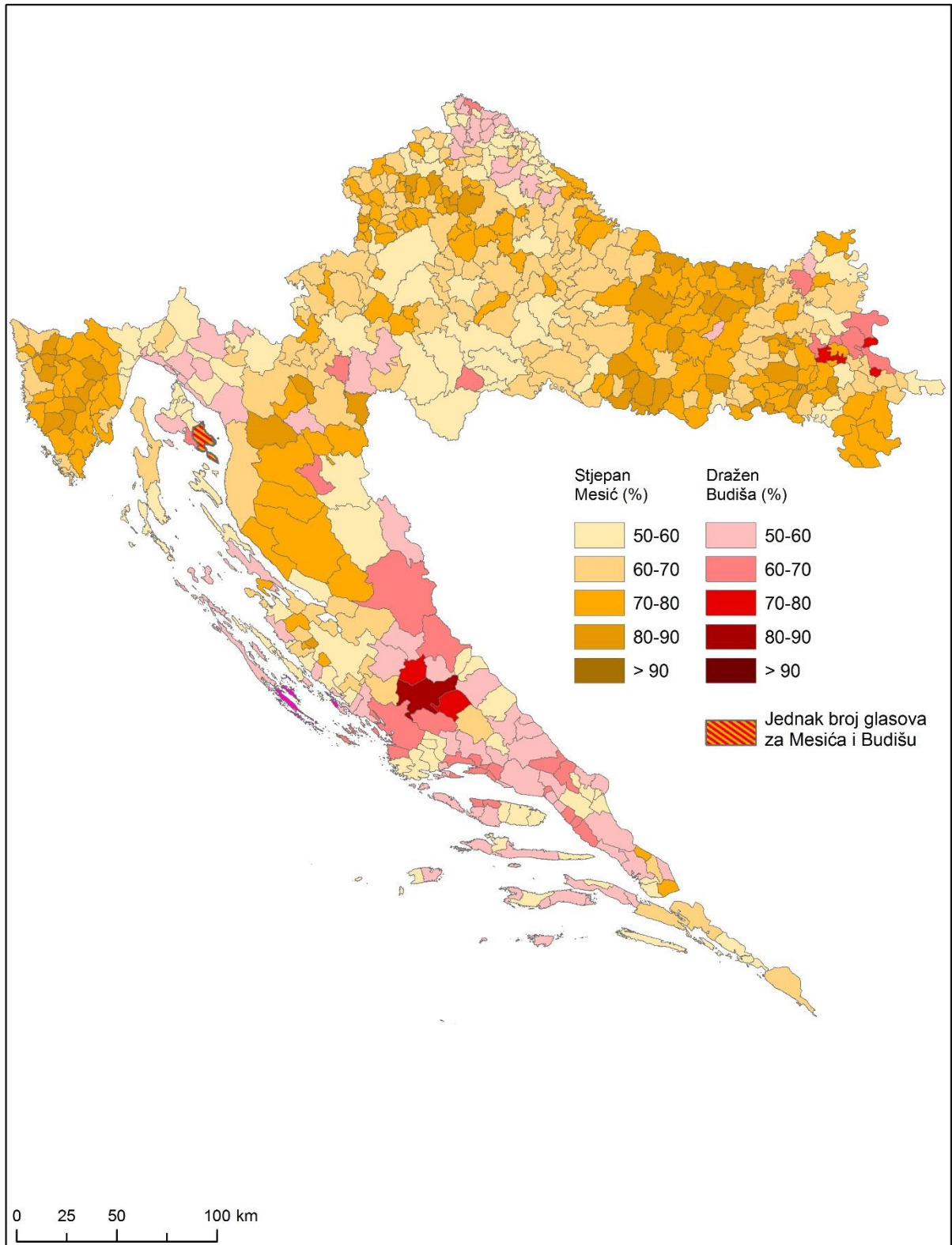
Predsjednik Republike Hrvatske se bira na temelju općeg i jednakog biračkog prava. On se bira neposredno na izborima tajnim glasovanjem, a mandat traje pet godina. Pravo glasa na izborima imaju hrvatski državljani koji su napunili 18 godina, i to je jedini uvjet za glasovanje. Osim ljudi, odnosno glasača, koji su u Republici Hrvatskoj te su navršili 18 godina, pravo glasa imaju i svi državljani Republike Hrvatske koji su se u vrijeme izbora zatekli izvan granica, ali i oni koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, naravno, uz uvjet da imaju više od 18 godina. Uvjeti koje neka osoba treba ispuniti da bi se smjela kandidirati za predsjednika su vrlo jednostavni, kandidat mora biti hrvatski državljanin s navršениh 18 godina. Iako u nekim državama uvjeti za kandidaturu nisu puno zahtjevniji, gotovo u svim državama kandidirati se mogu samo osobe s navršениh 35, odnosno 40 godina. Ta brojka, naravno, varira od države do države, no vrlo je rijedak slučaj da se netko s navršениh 18 godina smije kandidirati za predsjednika države. Kao i u većini država svijeta, glasovanje nije obavezno i nitko ne može i ne smije biti pozvan na odgovornost zbog toga za koja je glasovao, ili ako je pak odlučio ne glasovati. Iako se svi državljani s navršениh 18 godina smiju kandidirati, jedan uvjet ipak mora biti ispunjen da bi osoba mogla ući na listu potencijalnih kandidata za izbor predsjednika. Svaki kandidat mora prikupiti najmanje 10 000 potpisa potpore birača, bez toga njihova se kandidatura odbacuje. Konačno, kandidat koji dobije većinu glasova svih birača koji su glasovali je idući predsjednik države. Ako se to ne dogodi u prvome krugu, te ako je u prvome krugu sudjelovalo više od 2 kandidata, u idući krug će ući samo dva kandidata koja su u prvom krugu dobila najveći broj glasova. U vrlo teško vjerojatnom slučaju da niti jedan od kandidata ne dobije većinu glasova niti u drugome krugu, izbori će se još jednom ponoviti (DIP, n.d.). Također, prema članku 96. Ustava Republike Hrvatske, predsjednik ne smije biti član niti jedne političke stranke tijekom svog mandata.

3.2.1 PREDsjednički IZBORI 2000. GODINE – ANALIZA PO JLS

Sl. 2. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Sl. 3. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JLS

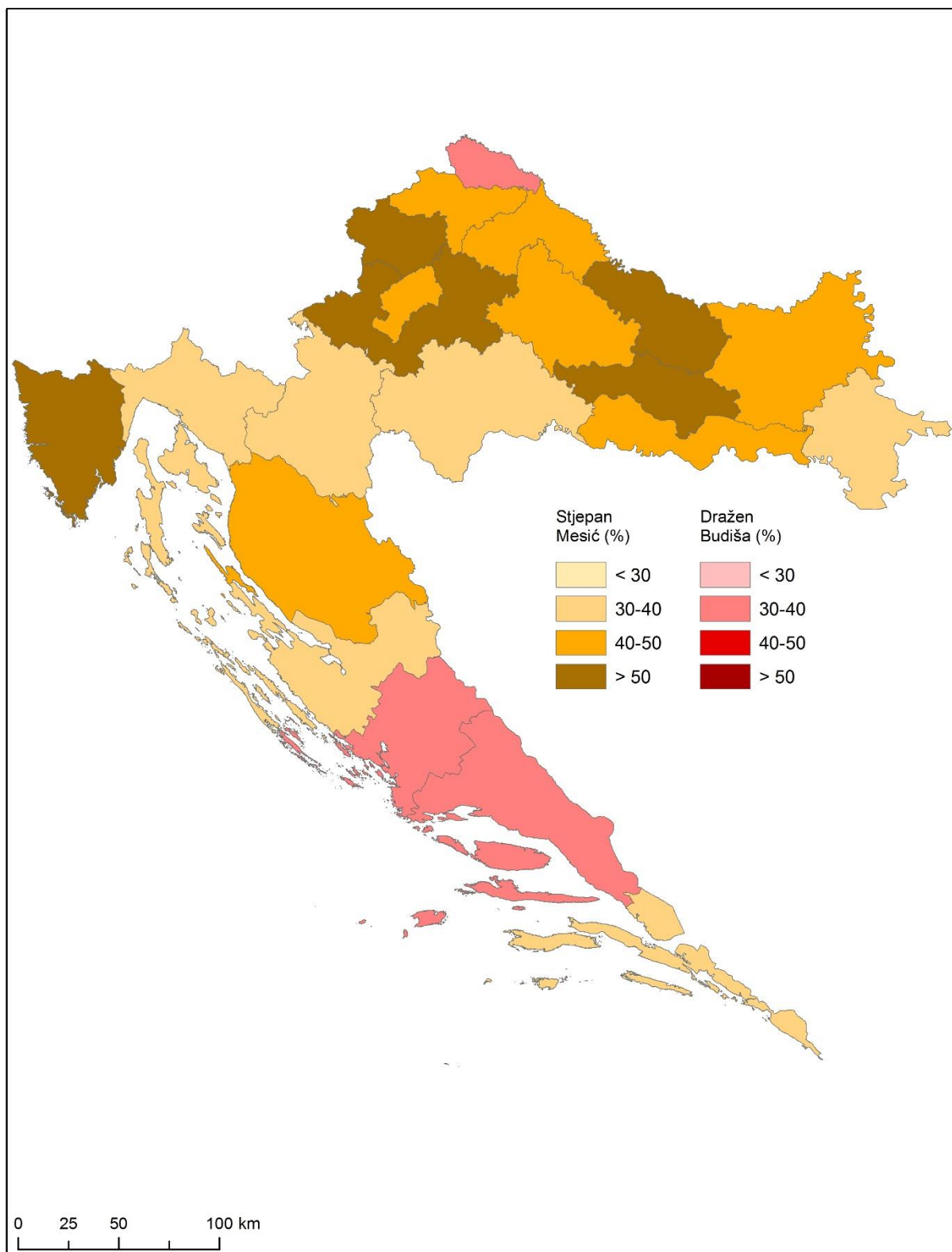
Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Izbori za predsjednika 2000. godine su bili prvi u novom tisućljeću, te prvi, i zasada jedini, prijevremeni izbori. Zbog smrti dotadašnjeg predsjednika Republike Hrvatske, doktora Franje Tuđmana, izbori su se održali dvije godine prije nego što je bilo planirano. Također, ovi predsjednički izbori su posebni po tome što je prvi put bio potreban i drugi krug da se odluči konačni pobjednik, odnosno nasljednik predsjednika. Na izborima je pravo glasa imalo nešto više od 3,8 milijuna građana u Hrvatskoj, te gotovo 400 tisuća birača izvan Hrvatske. U Hrvatskoj je glasalo nešto preko 2,5 milijuna građana (67,7 %), dok je izvan Hrvatske glasao znatno manji postotak građana, tek nešto više od 75 tisuća njih (18,9 %). Tri kandidata koja su osvojila najveći broj glasova u prvome krugu su bili Stjepan Mesić, Dražen Budiša i Mate Granić. Sveukupno, oni su osvojili preko 91 % svih glasova, no već i u prvome krugu, Stjepan Mesić je imao znatno veći broj glasova od svojih protukandidata. Sa preko 41 % glasova, odnosno relativnom pobjedom u čak 376 jedinica lokalne samouprave (Sl. 2.), Mesić je čak i u prvom krugu bio apsolutni pobjednik u 143 jedinice lokalne samouprave, odnosno imao je preko 50 % glasova u 143 grada i općine, te je bio veliki favorit za pobjedu u drugome krugu. Dražen Budiša (28,2 % ukupnih glasova) je uspio ostvariti većinu u općinama koje obično ne glasaju za ljevicu. Točnije rečeno, određeni krajevi Hrvatske, poput Dalmacije, Slavonije i Like i Gorskog kotara, obično glasaju za stranke desnog bloka, tj. HDZ, te obično podržavaju HDZ-ove kandidate na predsjedničkim izborima. Na Sl. 2. se ta situacija može dobro vidjeti, Mate Granić, predsjednički kandidat s potporom HDZ-a, je svoju pobjedu ostvarivao u prethodno navedenim krajevima Hrvatske. Iako je Granić (21,1 % ukupnih glasova) osvojio veći broj jedinica lokalne samouprave od Budiše (93 JLS naprema 73 JLS), te bi se prema Sl. 2. moglo naslutiti da je Mate Granić taj koji bi išao u drugi krug sa Stjepanom Mesićem, Budiša je osvojio gotovo 200 tisuća glasova više od HDZ-ovog kandidata. Stjepan Mesić se pokazao kao najbolji kandidat na izborima 2000. godine, te je već u prvom krugu, kao kandidat iza kojeg je stajao HNS, pobijedio i kandidate HDZ-a i SDP-a, odnosno imao je više glasova od suparnika iza kojih su stajale najveće hrvatske stranke. Dijaspورا u predsjedničkim izborima 2000. godine nije bila presudna. Od 75 161 glasa, preko 50 000 njih je otišlo Mate Graniću, HDZ-ovu kandidatu, dok su Budiša i Mesić osvojili svaki nešto manje od 9 tisuća glasova.

U drugom krugu izbora, ljudi koji su imali pravo glasa je bio gotovo identičan broj, no broj glasača koji su izašli na birališta je bio nešto manji. U Hrvatskoj postotak birača koji su izašli na glasovanje se smanjio s 67.7 % iz prvog kruga na 65. 3%, a postotak glasača u stranim državama se smanjio na 17.8 %. U drugom krugu Mesićeva dominacija je još više očita (Sl.

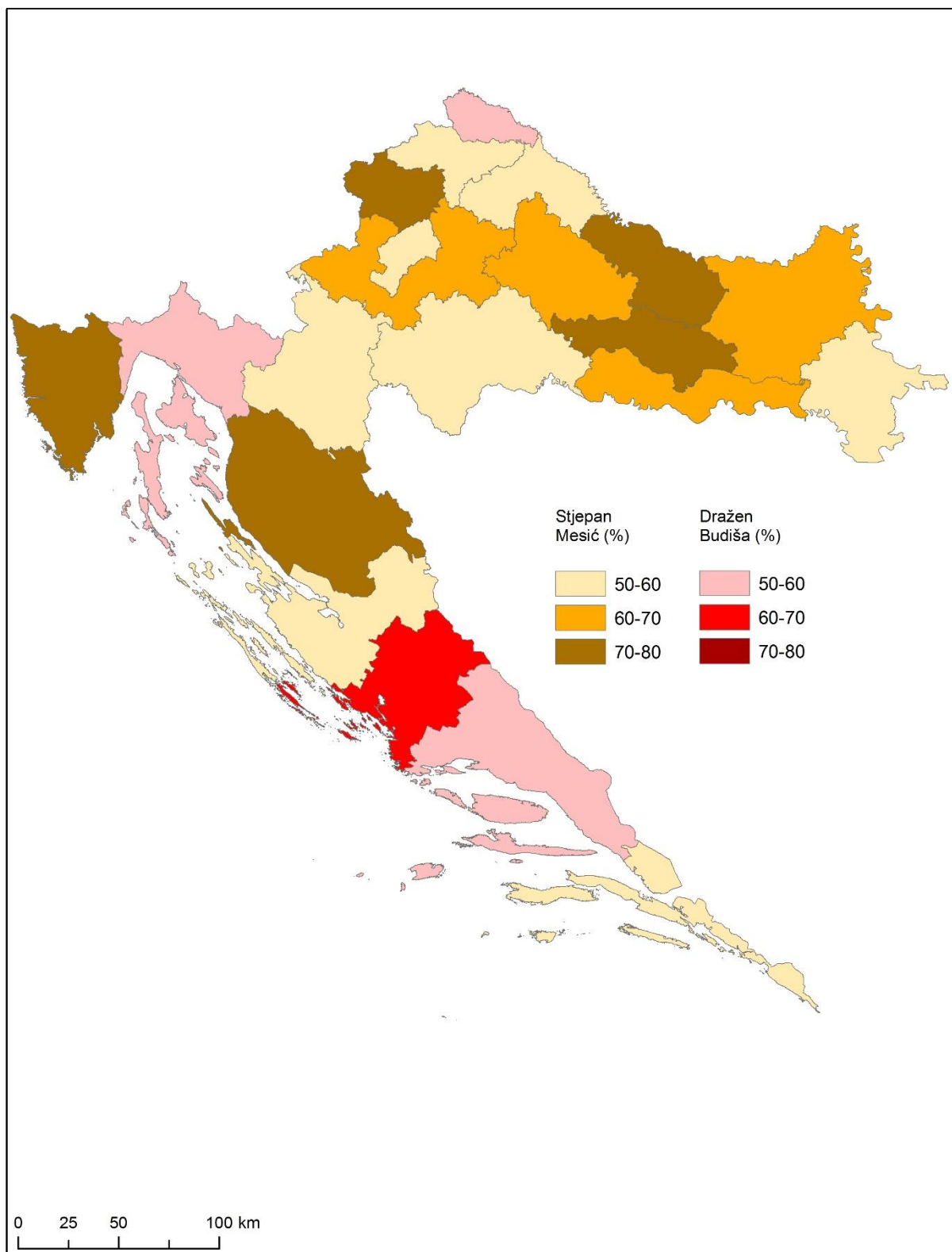
3.). Stjepan Mesić (56,2 % ukupnih glasova) je sveukupno osvojio većinu u čak 430 jedinica lokalne samouprave, dok je Dražen Budiša (43,8 % ukupnih glasova) osvojio većinu glasova u njih 113. Općina Baška je jedina općina na izborima 2000. godine koja je imala identičan broj glasova za oba kandidata. Zanimljivo je da su dva velika grada, Zadar i Rijeka, promijenili svoju distribuciju glasova u drugom krugu. Naime, u prvom krugu, iako tijesno, u oba grada relativnu većinu je imao Mesić, a u drugom krugu i u Zadru i u Rijeci više glasova je imao Dražen Budiša, što ukazuje na to da je većina glasova koju je u tim gradovima odnio Mate Granić, ili pak neki drugi, manje zastupljeni kandidat, otišla Draženu Budiši, a ne Stjepanu Mesiću. Uz ta dva grada, još je devet jedinica lokalne samouprave promijenilo svoje političke preference, odnosno u još devet njih u kojima je Mesić pobijedio u prvom krugu je Budiša pobijedio u drugom krugu. S druge strane, osam je općina promijenilo svoju političku preferencu u drugome smjeru, odnosno, u osam općina je Budiša odnio pobjedu u prvom, a Mesić u drugom krugu. Na Sl. 3. se može vidjeti koje su jedinice lokalne samouprave, u kojima je pobjedu u prvom krugu odnio Mate Granić, pripale kojem kandidatu u drugom izbornom krugu. Stjepan Mesić je uglavnom osvajao većinu u jedinicama gdje je Granić imao većinu, a većina ih se nalazila u kopnenom dijelu Hrvatske (Slavonija, Banovina) te Like, dok je Budiši otišla većina dalmatinskih općina. Dijaspore niti u ovom slučaju nije bila presudna za rezultate izbora. Preko 77 % ljudi iz dijaspore je glasalo za Budišu, no niti tih 54 tisuće glasova nije bilo dovoljno da bi se ozbiljnije približio svojem protukandidatu. Na kraju, Mesić je pobijedio na izborima sa sveukupno 56 % glasova te postao drugi predsjednik Republike Hrvatske.

3.2.2 PREDsjednički IZBORI 2000. GODINE – ANALIZA PO JRS

Slika 4. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

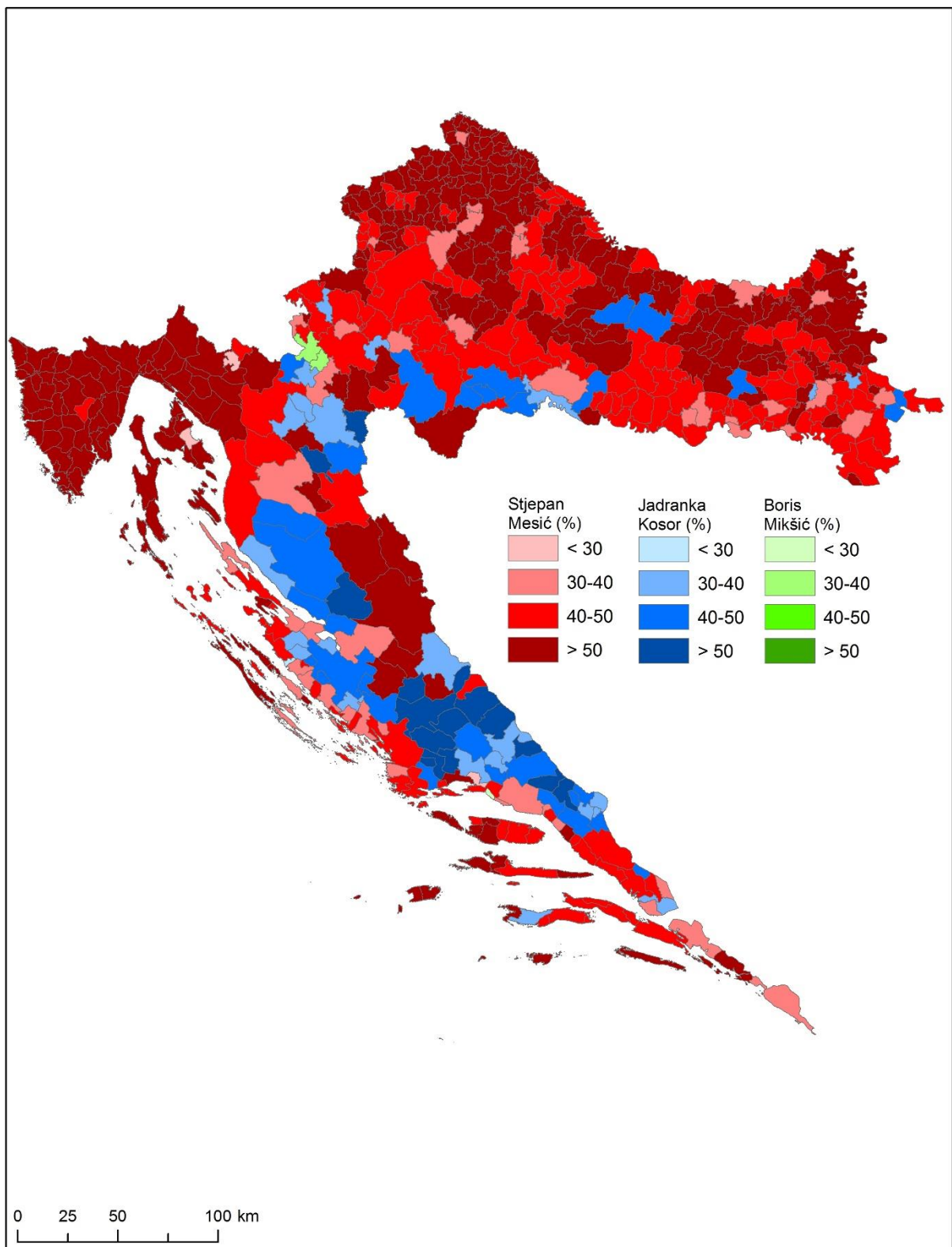
Slika 5. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

JRS, odnosno jedinice regionalne samouprave, su zapravo županije. U Republici Hrvatskoj ustrojeno je 20 županija te Grad Zagreb, koji ima poseban status grada i županije. Što se analize prostornog rasporeda glasova tiče, ovdje je analiza ponešto jednostavnija i kraća nego što je to slučaj s jedinicama lokalne samouprave, pošto se ovdje radi s 21 jedinicom umjesto 500+ jedinica. Sl. 4. prikazuje kakva je bila prostorna distribucija glasova po županijama u prvom krugu izbora 2000. godine. Glavna stvar koja odmah iskače je to što, unatoč većem broju JLS u kojima je imao većinu glasova od Dražena Budiše, Mate Granić većinu nije imao niti u jednoj županiji. U Šibensko-kninskoj je imao tek 1.5 % manje glasova od Budiše, a u Splitsko-dalmatinskoj taj je postotak bio još manji. Gledajući Sl. 2., nikako se ne bi moglo zaključiti da je Budiša imao više glasova u toj županiji, no zbog 13 tisuća glasova više u Splitu, Budiša je imao većinu u toj županiji za svega 1600 glasova. Tako da je na kraju Dražen Budiša osvojio većinu u dvije županije koje su uobičajeno bile, i bit će u budućnosti, HDZ-ove, odnosno većinu svojih glasova su davale HDZ-ovim predsjedničkim kandidatima. Osim nje, Budiša je većinu imao u Međimurskoj županiji, dok je u svim ostalim županijama, kao i u Gradu Zagrebu, većina glasova pripala Stjepanu Mesiću.

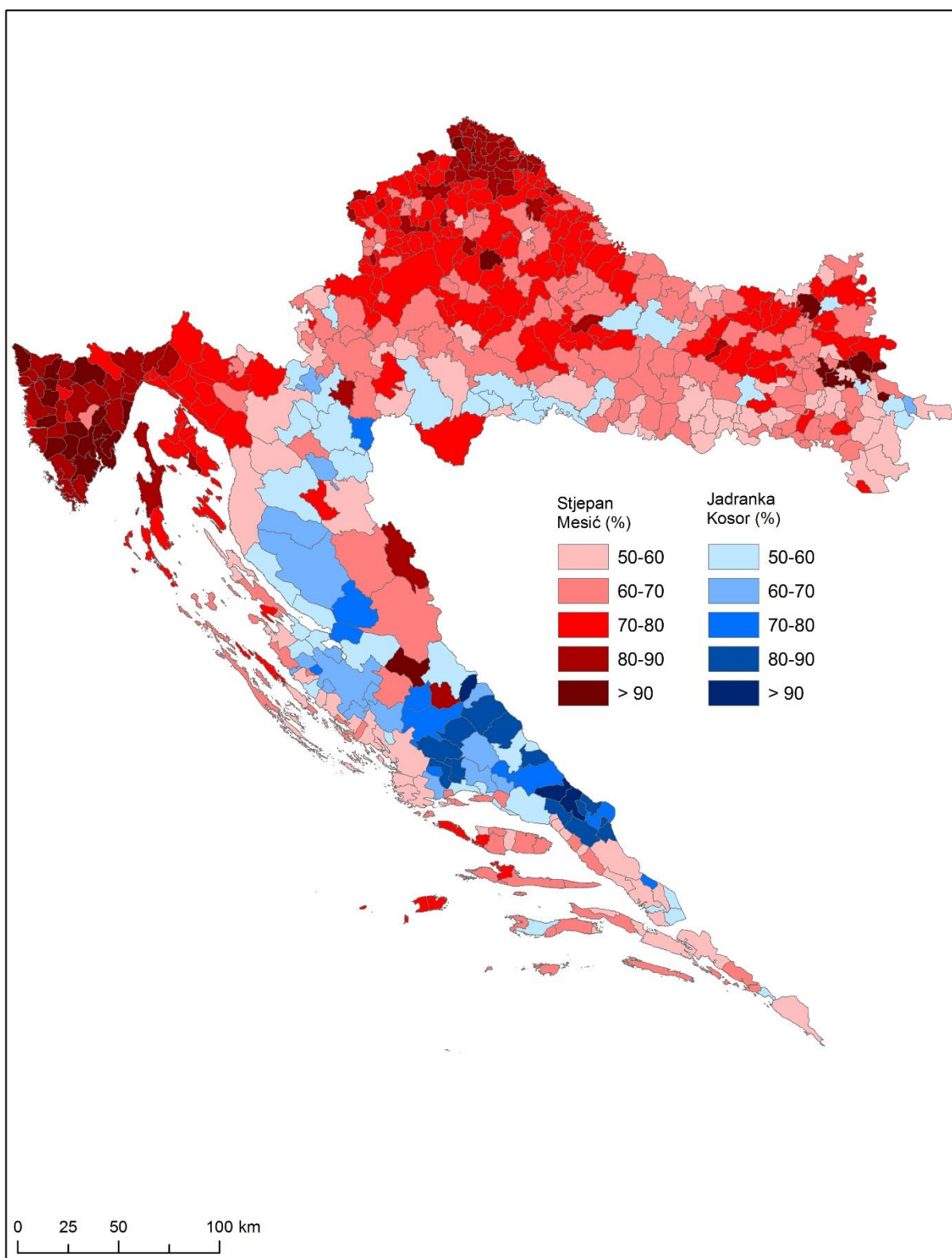
Na Sl. 5. se prikazuje kakva je bila situacija u drugom izbornom krugu. Jedna napomena koju valja spomenuti je da, zbog toga što niti jedan kandidat nije u niti jednoj županiji imao više od 80 % glasova, prikaz i legenda su prilagođeni tome, te je manje razreda nego što je to slučaj na kartama s jedinicama lokalne samouprave. Dražen Budiša je, kao i u prvome krugu, većinu imao u Šibensko-kninskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Međimurskoj županiji, no u ovome krugu je većinu imao i u Primorsko-goranskoj županiji. U svim ostalim županijama većinu je dobio novi predsjednik Republike Hrvatske, Stjepan Mesić, a najveći postotak ukupnih glasova je imao u Požeško-slavonskoj (71,5 %) te u Istarskoj županiji (71 %).

3.3.1 PREDsjednički IZBORI 2005. GODINE – ANALIZA PO JLS

Slika 6. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Slika 7. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JLS

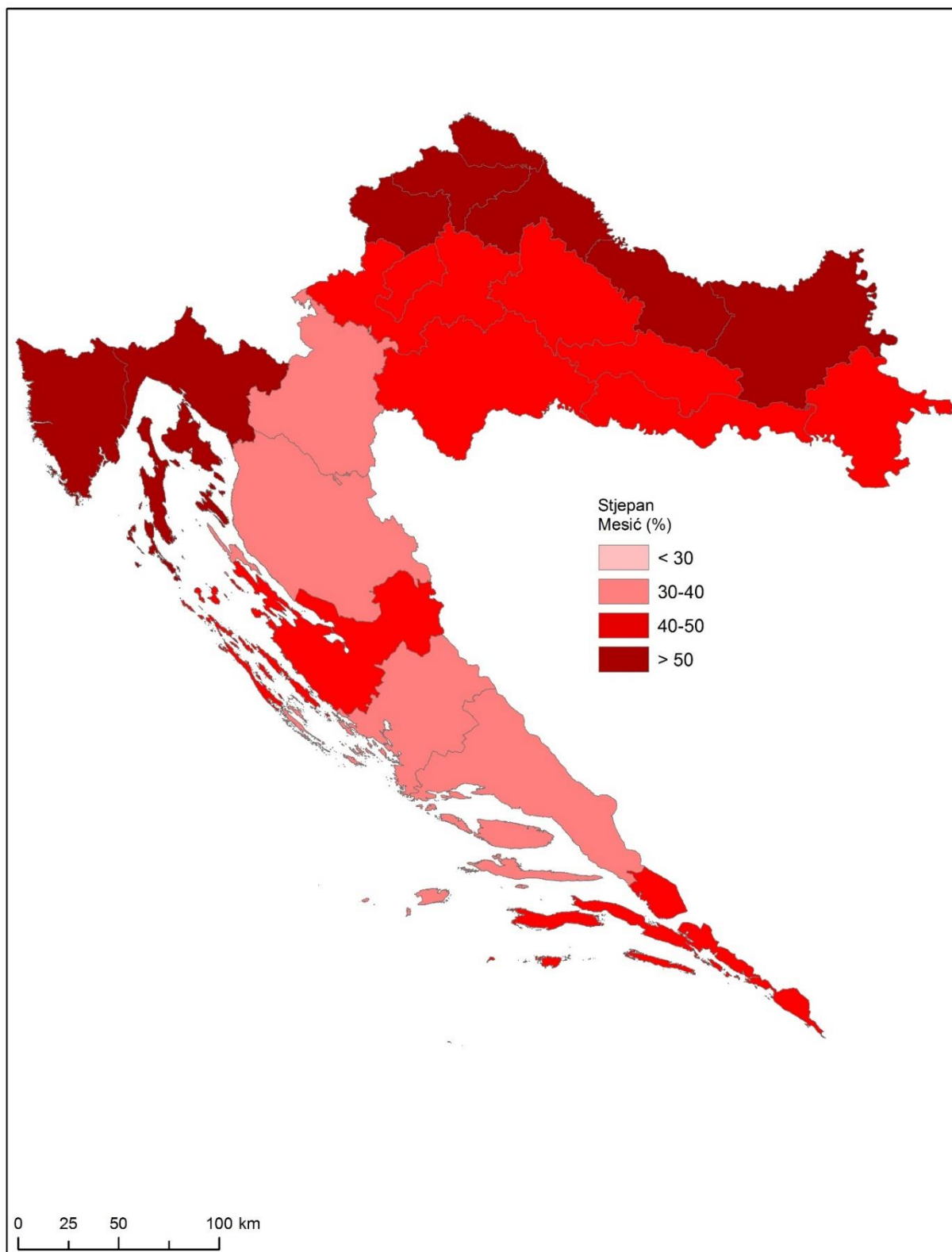
Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Predsjednički izbori 2005. godine su bili izbori na kojima je kandidat dobio najveći postotak glasova nakon Franje Tuđmana na izborima krajem 20. stoljeća. Glasovanje se održalo 2. siječnja 2005. godine. Stjepan Mesić, ovaj puta kao kandidat s potporom SDP-a, Jadranka Kosor, HDZ-ova kandidatkinja i Boris Mikšić, nezavisni kandidat, su bili tri kandidata koji su osvajali apsolutnu ili relativnu većinu u jedinicama lokalne samouprave. Na ovim izborima je ukupno bilo nešto preko 4 milijuna birača u Hrvatskoj, te nešto više od 400 tisuća njih izvan Hrvatske, što je više nego na prethodnim izborima. Iako je izlaznost birača na glasovanje porasla u dijaspori (19,4 %), u Hrvatskoj je zabilježen značajno manji postotak izlaznosti nego na prethodnim izborima. Unatoč većem broju potencijalnih birača, tek oko 2,2 milijuna, odnosno tek nešto više od 53 % njih je izašlo na glasovanje. Iako je na prošlim izborima, 2000. godine, postotak birača koji su izašli na glasovanje bio veći nego 1997. godine, od ovih izbora se jasno vidi pad interesa hrvatskih građana za politikom, ili barem za predsjedničkim izborima. Sl. 6. nam daje jasan prikaz prostorne distribucije glasova pojedinim kandidatima. Kao što je već rečeno, Stjepan Mesić je već u prvome krugu gotovo osigurao apsolutnu pobjedu na izborima sa sveukupno 48,9 % glasova. U čak 474 jedinice lokalne samouprave je osvojio barem relativnu većinu, dok je u čak 268 jedinica osvojio i apsolutnu većinu. Jadranka Kosor, kao drugi kandidat po broju glasova, je skupila nešto više od 20 % glasova, no osvojila je većinu u tek 73 jedinice, dok je nezavisni kandidat Boris Mikšić, unatoč značajnom postotku glasova (17,8 %) osvojio većinu u tek tri općine. Iako puno slabije nego inače, i na ovoj karti je vidljiva donekle uobičajena prostorna distribucija glasova. Jadranka Kosor je, bez sumnje, najviše glasova osvajala u jedinicama u Dalmaciji, Lici te dijelovima kontinentalne Hrvatske, poput Banovine i Slavonije. Dijaspore je nastavila svoj trend glasovanja za HDZ-ove predsjedničke kandidate, pa je tako Jadranka Kosor dobila preko 60 % glasova iz dijaspore, dok su Mesić i Mikšić dobili 13,8 %, odnosno 10 % glasova. Na ovim izborima, dijaspora je imala vrlo zanimljiv utjecaj. Jadranka Kosor se zbog 46 tisuća glasova, koliko je dobila iz dijaspore, nije značajnije približila Stjepanu Mesiću. No, Stjepan Mesić je, gledajući samo rezultate iz Hrvatske, imao preko 50,5 % glasova, a zbog glasova iz dijaspore se zapravo moralo ići u drugi krug glasovanja, iako je i tada već više-manje bilo riješeno pitanje pobjednika na izborima.

Drugi izborni krug se održao dva tjedna nakon prvog, na glasovanje se izašlo 16. siječnja 2005. godine. Stjepan Mesić i Jadranka Kosor su kao kandidati SDP-a, odnosno HDZ-a tražili svoju pobjedu na predsjedničkim izborima, no tada još uvijek aktualni predsjednik

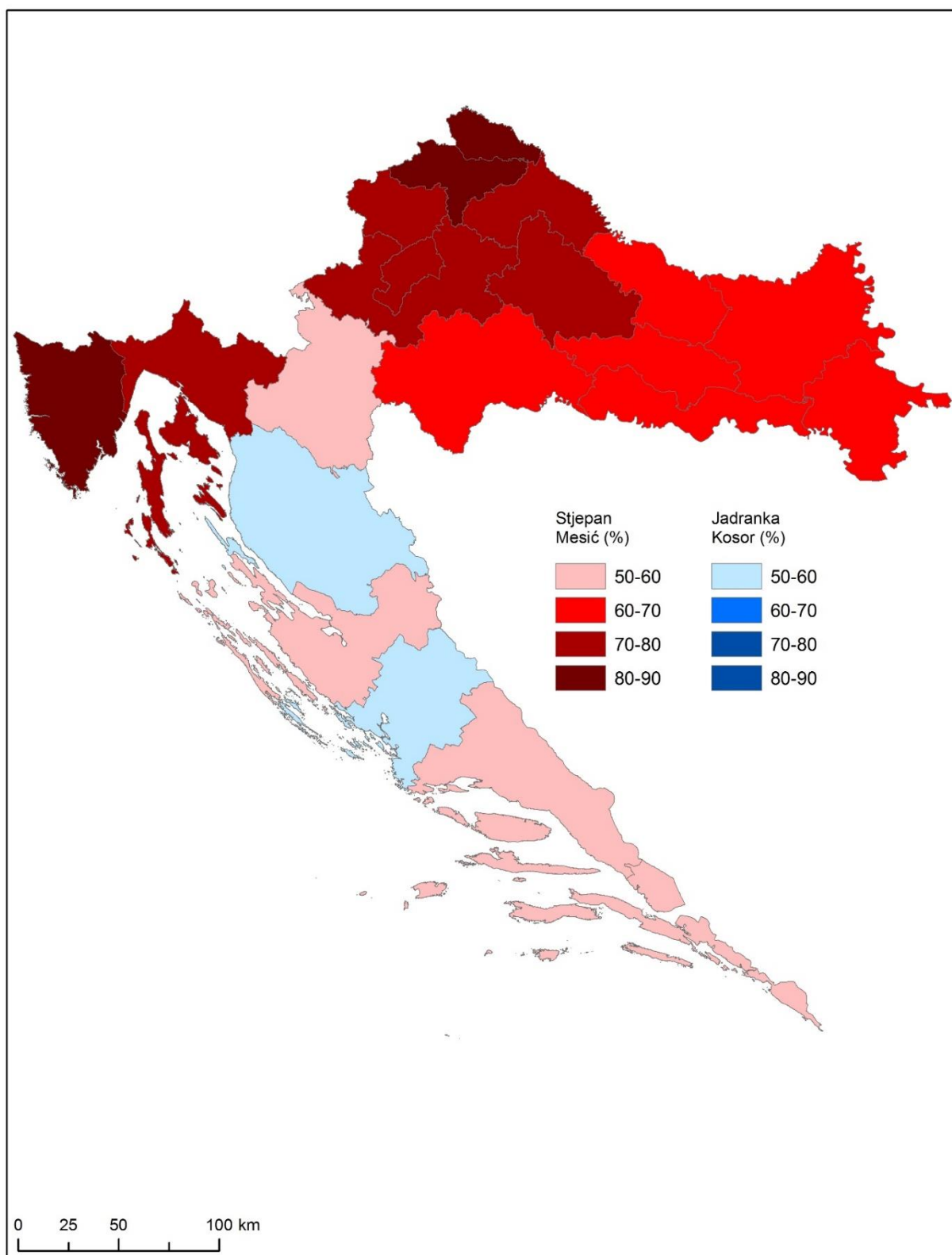
Mesić je bio puno bliže ostvarenju tog cilja. Iako je njegova dominacija bila neupitna, broj jedinica lokalne samouprave koje je "osvojio" se ponešto smanjio, s 474 iz prvog kruga na 462 iz drugog kruga. Mesić je "osvojio" 4 nove jedinice, najznačajnija od njih je grad Duga Resa, no izgubio je čak 16 jedinica, najznačajniji su gradovi Kaštela, Solin, Omiš te grad Split. Pošto je Kosor u Splitu imala tek 21,5 % glasova u prvome krugu, to znači da je većina glasača koji su glasali za Mikšića i druge kandidate ovaj put dala svoj HDZ-ovoj kandidatkinji za poziciju predsjednice. No unatoč tome, te unatoč gotovo duplo većem broju glasova iz dijasporu u ovom krugu izbora, Mesić je osvojio gotovo 65 % glasova u drugome krugu. Izlaznost je bila neznatno manja nego u prvome krugu (za 0,2 %) u Hrvatskoj, ali je zato u dijaspori izlaznost porasla s početnih 19,4 % na 26,2 %. Sl. 7. daje odličan prikaz Mesićeve dominacije, te se može vidjeti da Kosor nije imala većinu glasova niti u jednoj općini u Istri, Kvarneru i Međimurju, većina dalmatinske obale i otoka je također većinski glasala za Mesića, a tradicionalno "plava" Slavonija je na ovim izborima uvjerljivo izglasala kojeg kandidata žele vidjeti na čelu države idućih pet godina. Isto kao i u prvom krugu, područja gdje je većinu glasova osvojila Kosor su ostala vrlo slična kao u prvom krugu, dijelovi Dalmacije, Dalmatinska zagora, Lika, te poneka općina u kontinentalnom dijelu Hrvatske, Banovini i Slavoniji. Dvije od tri jedinice u kojima je Mikšić imao većinu glasova su otišle u smjeru Mesića (grad Duga Resa i općina Netretić, Karlovačka županija), dok je u općini Podstrana (Splitsko-dalmatinska županija) u drugome krugu većinu osvojila Kosor. S najuvjerljivijom pobjedom na izborima u 21. stoljeću, Stjepan Mesić je tako produžio svoj mandat kao predsjednik Republike Hrvatske.

3.3.2 PREDsjedNIČKI IZBORI 2005. GODINE – ANALIZA PO JRS

Slika 8. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

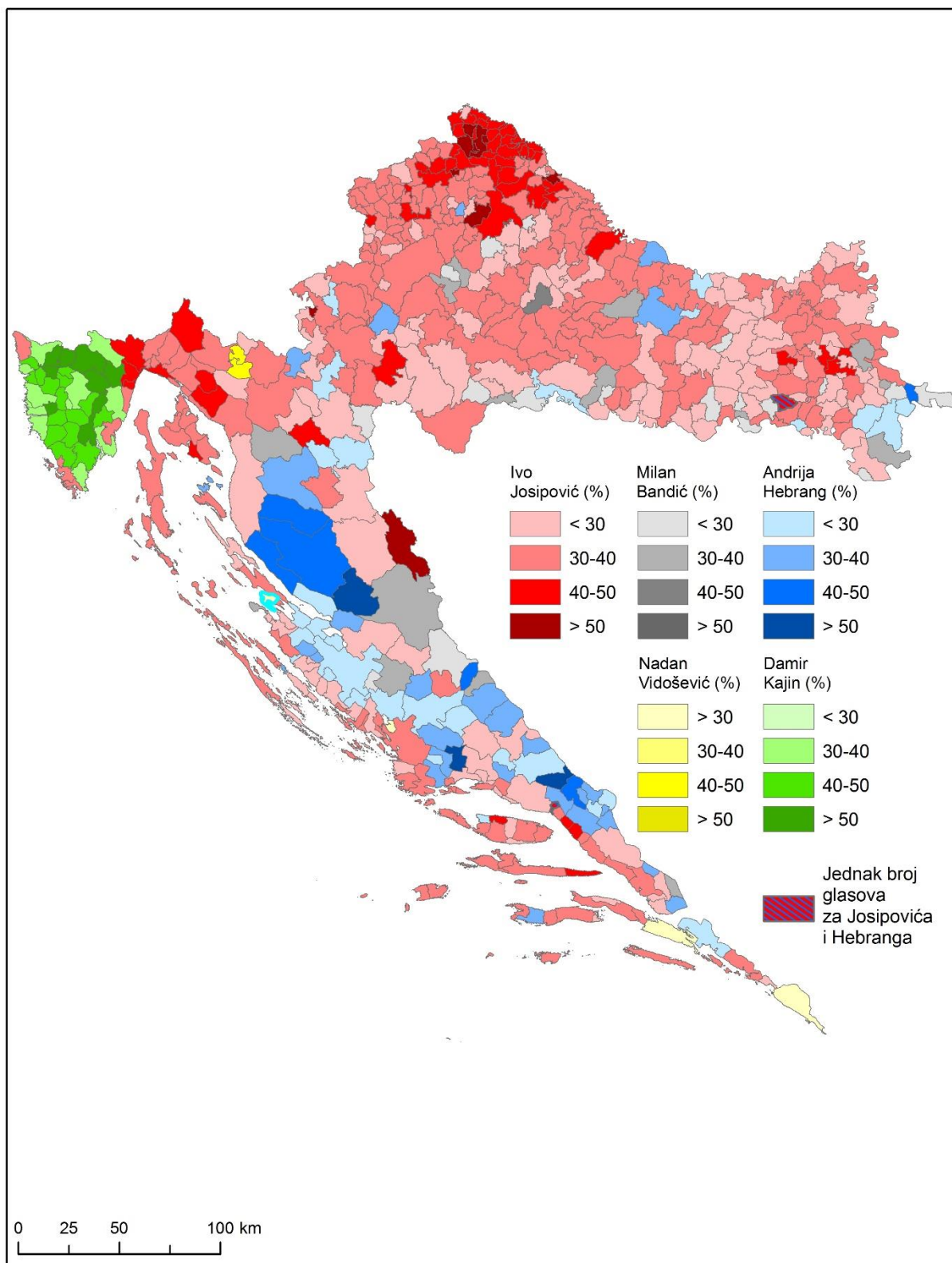
Slika 9. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Sl. 8. prikazuje koji kandidat je na izborima 2005. godine u prvome krugu osvojio većinu glasova u određenoj situaciji. Ovo je prvi i zadnji put da je neki kandidat osvojio većinu glasova u svakoj županiji te Gradu Zagrebu., i iako je Sl. 8. jedna od najzanimljivijih karata, iznimno je lako interpretirati dobivene rezultate. Najmanje glasova osvojio je u Ličko-senjskoj županiji (36 % ukupnih glasova) i Šibensko-kninskoj županiji (37,3 %). Najveći broj glasova Mesić je osvojio tamo gdje je čak i na kartama s prikazom broja glasova po JLS situacija bila vrlo očita, u Međimurskoj (66,7 %) te Istarskoj županiji (77,2 %).

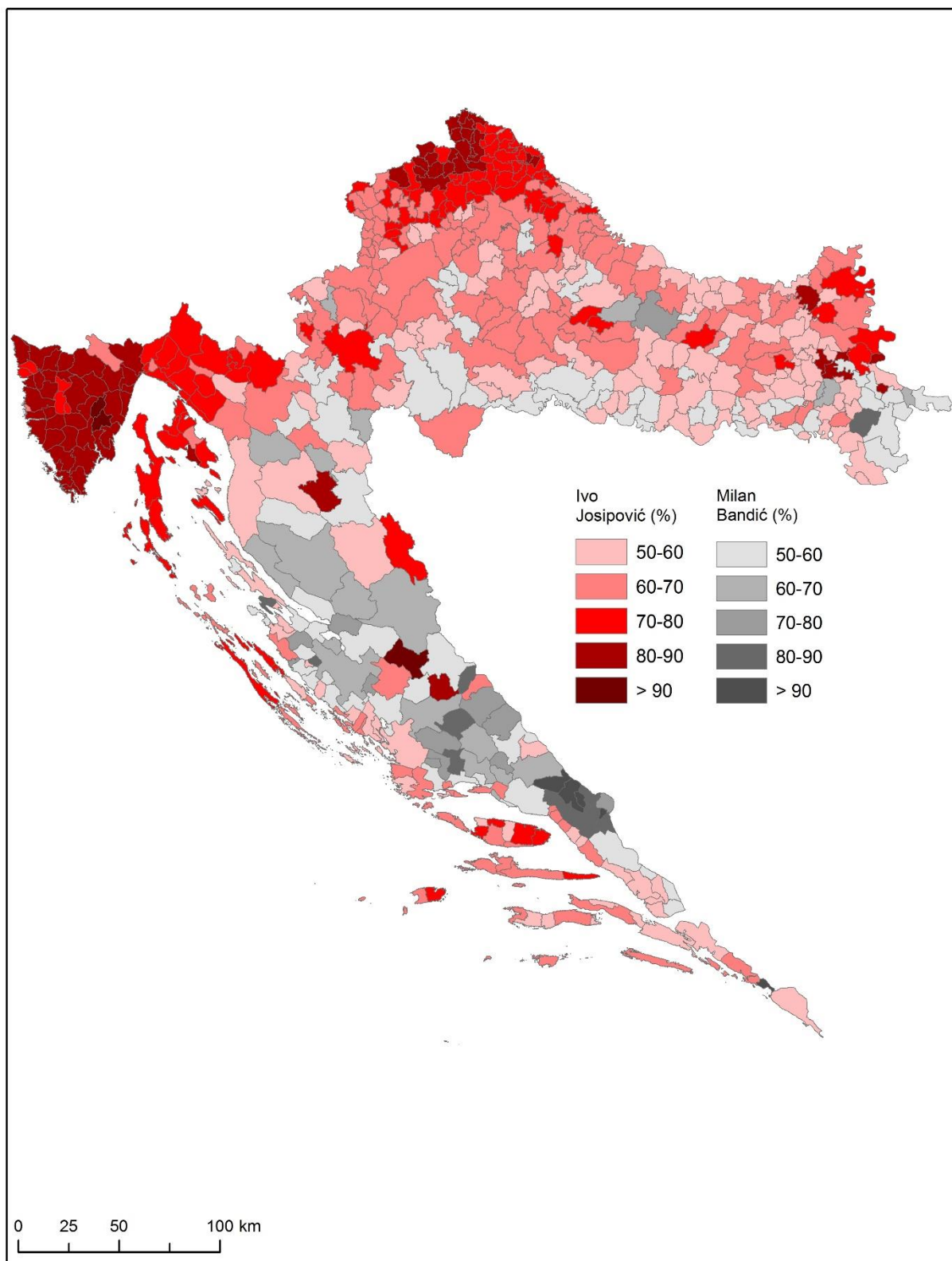
Na Sl. 9. situacija s brojem glasova se ponešto promijenila. Bez ostalih kandidata koji su "uzimali" glasove Jadranki Kosor, situacija s većinom glasova u određenim županijama se malo promijenila. U Ličko-senjskoj te Šibensko-kninskoj županiji, Jadranka Kosor je imala veći broj glasova od Stjepana Mesića, dok je u svim ostalim dalmatinskim županijama, kao i Karlovačkoj županiji, rezultat bio dosta izjednačen, što se može vidjeti prema svjetlijem tonu boja na karti. Stjepan Mesić je, ponovno, osvojio najveći broj glasova u Međimurskoj (85,3 %) te Istarskoj (89,2 %) županiji. Zbog toga što je na ovim izborima dominacija jednog kandidata bila više izražena, odnosno sveukupni broj glasova koje je Mesić osvojio u Istri je išao gotovo do 90 %, razredi su prilagođeni tome, odnosno korišten je jedan razred više za bolji i detaljniji prikaz (u odnosu na Sl. 5.).

3.4.1 PREDsjednički IZBORI 2009. GODINE – ANALIZA PO JLS

Slika 10. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Slika 11. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JLS

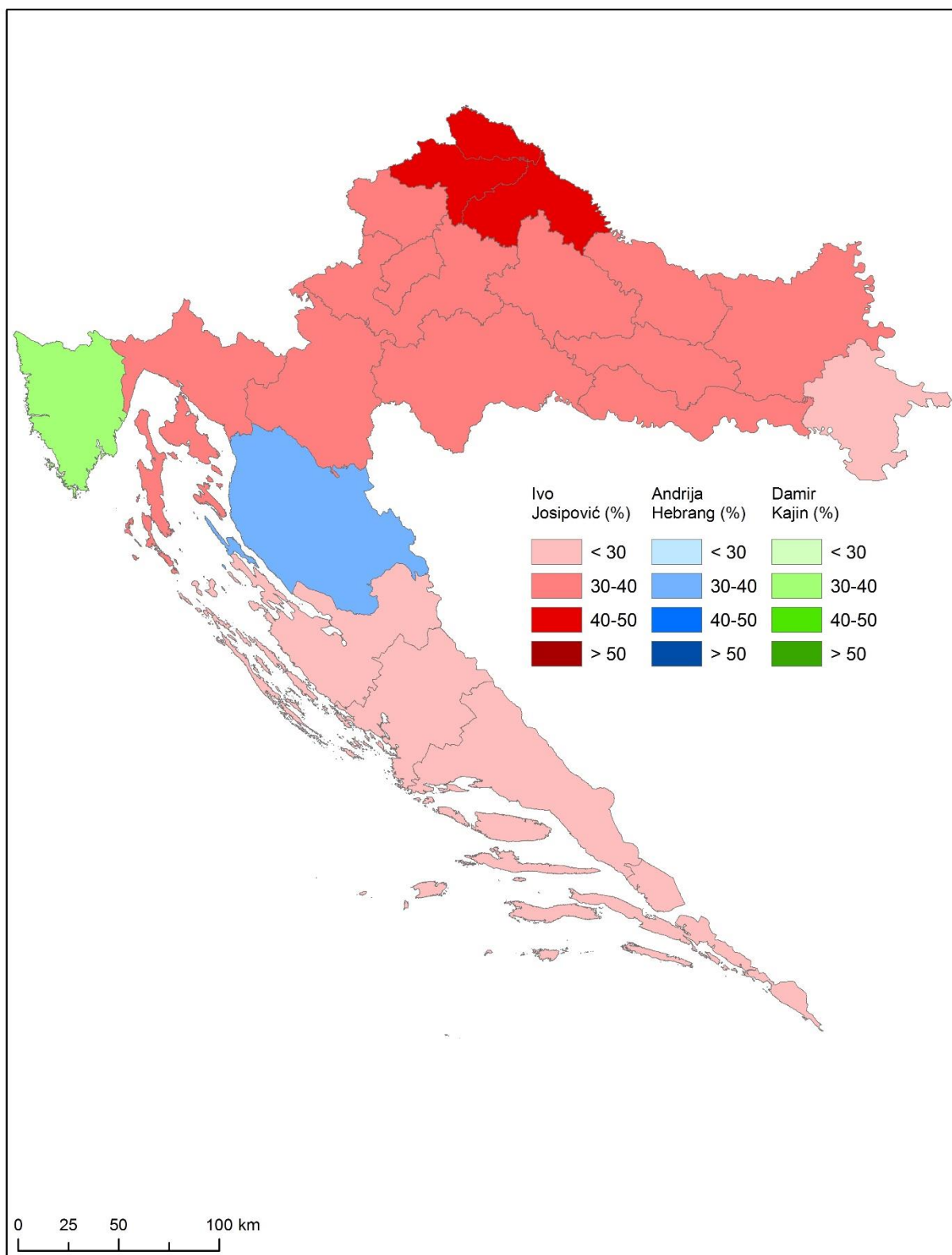
Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Treći predsjednički izbori u novome stoljeću održali su se 27. prosinca 2009. godine, te kao i prethodna dva puta, bio je potreban drugi krug da se odluči tko će postati novi predsjednik. Stjepan Mesić se više nije imao pravo kandidirati za dotičnu poziciju, što je značilo da će na to mjesto sigurno doći nova osoba. I na ovim izborima nastavljen je trend opadanja broja glasača koji su izašli na birališta. Od gotovo 4,5 milijuna birača iz Hrvatske i iz dijaspore koji su imali pravo glasa na izborima, tek nešto više od 1,97 milijuna njih je izašlo na izbore, što znači da je s prethodnih 53 % postotak izlaznosti birača pao na oko 44 %. Kao što je bio slučaj i na prošlim izborima, i na ovim izborima je to jasan pokazatelj pada zanimanja glasača za politiku i predsjedničke izbore općenito. Sl. 10. prikazuje kako je situacija s brojem glasova izgledala po jedinicama lokalne samouprave. Od svih dotadašnjih, ali i budućih izbora, ovaj prvi krug nam nudi najveći broj kandidata koji su osvojili bar jednu jedinicu, čak njih pet je većinu glasova osvojila u barem jednoj općini ili gradu. Kandidat lijevog bloka, Ivo Josipović, je osvojio najveći broj glasova u prvome krugu s nešto više od 32 % sveukupnih glasova te je imao barem relativnu većinu u čak 411 jedinica. Već je time bilo jasno da će mu se bilo koji drugi kandidat teško moći suprotstaviti u utrci za predsjednika. Nezavisni kandidat Milan Bandić je dobio drugi najveći postotak glasova, nešto više od 292 tisuće (14,8 %), no većinu je imao u samo 34 jedinice. Naravno, sam po sebi taj podatak nije presudan, pošto se za pobjedu gleda isključivo ukupan broj glasova, no dominacija predsjedničkih kandidata lijevog bloka je i na ovim izborima bila vidljiva. Kandidati koji su još osvajali većinu u jedinicama lokalne samouprave su Andrija Hebrang (HDZ), koji je imao većinu u 67 jedinica no imao je manje glasova od Milana Bandića (11,5 % sveukupnih glasova), Nadan Vidošević (nezavisan kandidat), koji je većinu imao tek u 6 jedinica (10,8 % sveukupnih glasova), te Damir Kajin (IDS), koji je, unatoč vrlo malenom sveukupnom broju glasova (ispod 4 %) imao većinu u 36 jedinica lokalne samouprave. Upravo na ovom primjeru se može vidjeti kako regionalni identitet ljudi može imati utjecaj na izbore. Iako je Damir Kajin osvojio iznimno malen postotak glasova u ostatku Hrvatske, kao kandidat IDS-a on je osvojio najviše glasova od svih kandidata u Istri, odnosno Istarskoj županiji koja je poznata po snažnom regionalnom identitetu. Dijaspore ovdje nije imala značajniji utjecaj na rezultate prvog kruga. Od nešto više od 405 tisuća glasača, njih 66 tisuća (16,3 %) je dalo svoj glas, a gotovo 50 % svih glasova su otišli Milanu Bandiću. No, drugo najviše glasova je otišlo HDZ-ovu kandidatu Andriji Hebrangu, koji je bio treći po sveukupnom broju glasova, a činjenica da je Bandić dobio oko 15 tisuća glasova više od njega izvan Hrvatske ništa nije promijenila. Nepopularnost kandidata lijevog bloka se

nastavila i na ovim izborima, Ivo Josipović je dobio tek oko 3500 glasova, a više od njega su dobili i dr. Dragan Primorac i dr. Miroslav Tuđman.

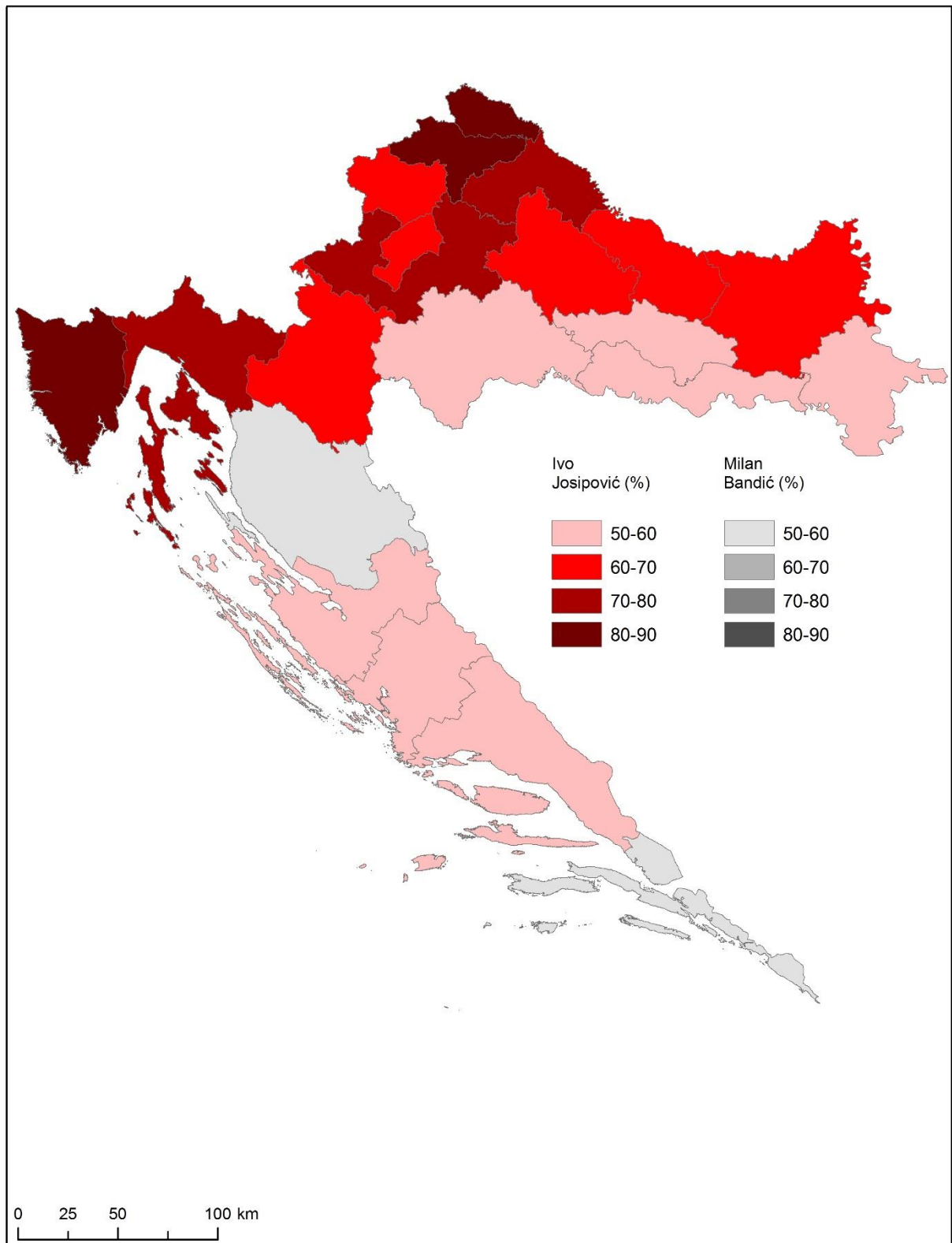
Drugi izborni krug se, kao i obično, održao dva tjedna nakon prvog, 10. siječnja 2010. godine. U drugi krug su ušli SPD-ov kandidat Ivo Josipović te nezavisni kandidat Milan Bandić. Unatoč tome što je Bandić bio nezavisni kandidat, njegova ideološka razmišljanja su bila više orijentirana "na desnu stranu", stoga je ovo bio još jedan sličan sraz između dva različita politička stava. Birača je ponovo bilo oko 4,5 milijuna, a izlaznost je ovaj put bila nešto veća, 50,1 %, što je skok za oko 6 % u odnosu na prvi krug. Sl. 11. prikazuje prostornu distribuciju glasova po jedinicama lokalne samouprave u drugom izbornom krugu. Na njoj se vrlo dobro vidi da je Milan Bandić dobivao većinu svojih glasova u jedinicama u kojima većinu dobivaju kandidati HDZ-a, odnosno desnog bloka, te se time potvrđuje činjenica da je Bandić bio puno bliže ideološkim razmišljanjima birača koji podržavaju desnicu. S 432 jedinice te preko 1,33 milijuna glasova iz Hrvatske i dijaspore (60,3 %), Ivo Josipović je uvjerljivo postao treći predsjednik Republike Hrvatske. Milan Bandić je većinu glasova imao u 124 jedinice i sveukupno je imao preko 883 tisuće glasova (39,7 %). Unatoč uvjerljivom porazu, bitno je spomenuti da su glasači iz dijaspore izašli na ove izbore u nešto većem broju nego inače, oko 28 % glasača je dalo svoj glas, a čak 92 % tih glasova je otišlo Milanu Bandiću. To je najveći postotak glasova dijaspore za jednog predsjedničkog kandidata u 21. stoljeću, ali čak niti sa stotinu tisuća glasova iz dijaspore, Milan Bandić nije bio niti blizu Ivi Josipoviću. Kao što to i obično biva, Milan Bandić je većinu svojih glasova dobio u Dalmaciji, Lici, te dijelovima kontinentalne Hrvatske, Banovini i Slavoniji. Što se tiče jedinica koje su "promijenile svoje političko razmišljanje" iz prvog kruga, Ivo Josipović je "izgubio" dosta jedinica, ali upravo u području Dalmacije, Like i Slavonije. Naime, razlog tome je što su neke jedinice dijelile svoje glasove između više kandidata, primarno između Milana Bandića i Andrije Hebranga, no sada, kada glasači nisu imali drugu opciju desnog bloka, svi glasovi su otišli Bandiću. No Josipović je još puno više jedinica "osvojio", primarno zato što je tradicionalno crvena Istra izgubila svojeg glavnog kandidata, Damira Kajina, te se vratila svojem uobičajenom izboru, kandidatu SDP-a. Stoga je Josipović, uz nekoliko jedinica raspoređenih po cijeloj Hrvatskoj, dobio veliku većinu glasova u Istri i time osigurao pobjedu. Većina Vidoševićevih općina je svoje glasove dala Josipoviću u drugome krugu, većina Hebrangovih općina je sada glasala za Bandića, a sve Kajinove općine su glasale za Josipovića.

3.4.2 PREDsjednički IZBORI 2009. GODINE – ANALIZA PO JRS

Slika 12. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

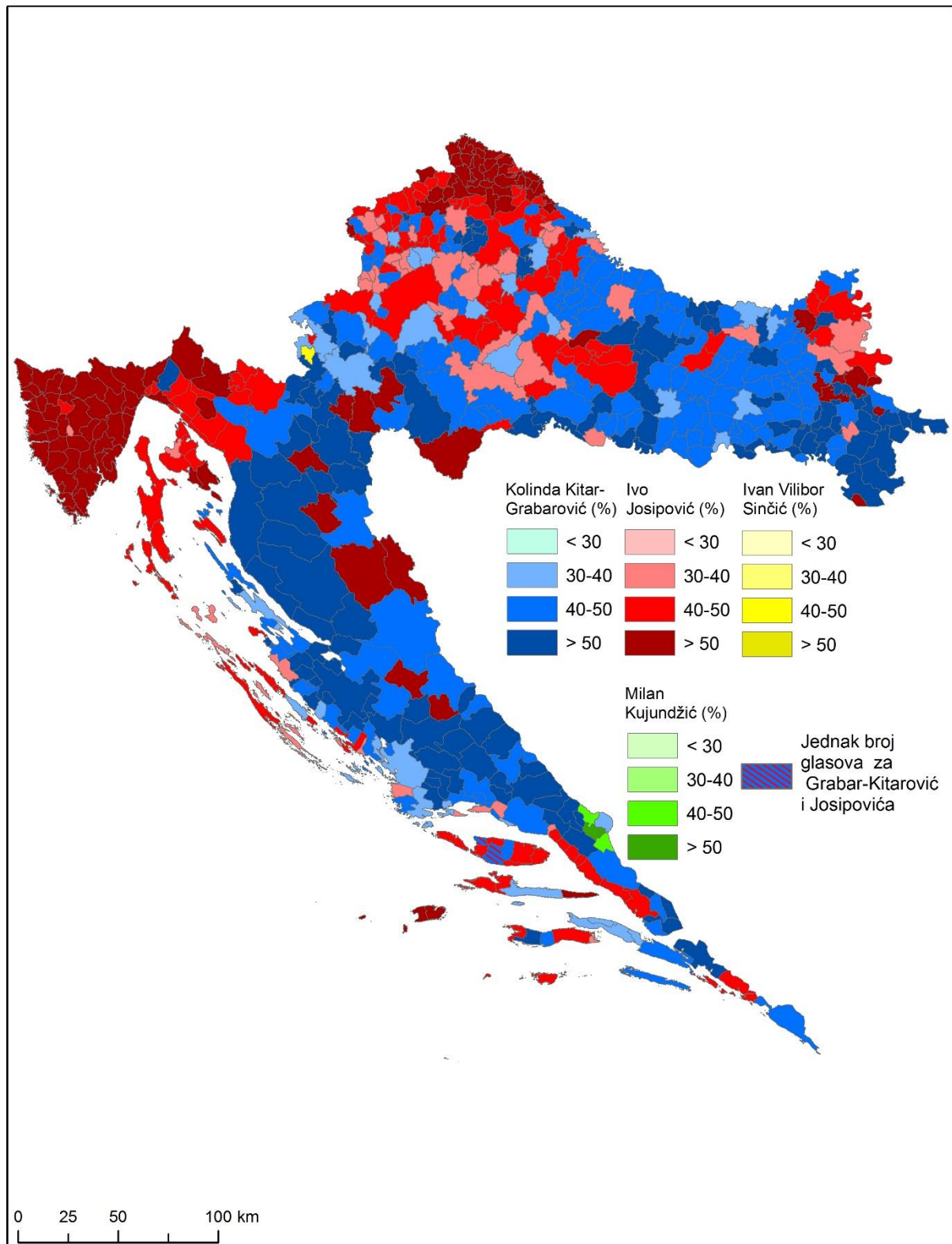
Slika 13. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Ovi izbori su prvi izbori u novom tisućljeću gdje su barem tri kandidata osvojili većinu glasova u barem jednoj županiji. No, ovo je bio prvi i jedini slučaj na svim analiziranim izborima gdje kandidat koji je ušao u drugi krug nije imao većinu glasova u niti jednoj županiji, što se vidi na Sl. 12.. On je gotovo petinu svojih glasova dobio iz dijaspore, što mu je uvelike pomoglo da uđe u drugi krug. Damir Kajin je jedini kandidat na analiziranim izborima koji je imao manje od 5 % sveukupnih glasova, a svejedno osvojio većinu u cijeloj jednoj županiji. Naravno, kao što je već spomenuto, to je najbolji prikaz koliko regionalni identitet može utjecati na rezultate glasovanja. Ličko-senjska županija je jedina županija u kojoj je većinu uvijek dobivao HDZ-ov kandidat, uz iznimku 2000. godine, kada je čak i u prvome krugu Mesić imao više glasova u toj županiji od Granića. No, i na tim izborima, većina ljudi iz te županije je glasala "protiv SDP-a", odnosno njihovog kandidata. Ovo su jedini izbori na kojima u prvome krugu niti jedan od kandidata nije osvojio apsolutnu većinu glasova u niti jednoj cijeloj županiji. Najbliže tome je bio Josipović koji je osvojio 49,3 % glasova u Međimurskoj županiji. Unatoč tome, moglo se jasno vidjeti da će Josipović ući u drugi krug kao veliki favorit, s obzirom da samo u dvije županije nije osvojio većinu, a jedna od tih županija je bila Istarska, gdje SDP tradicionalno osvaja najveći udio glasova.

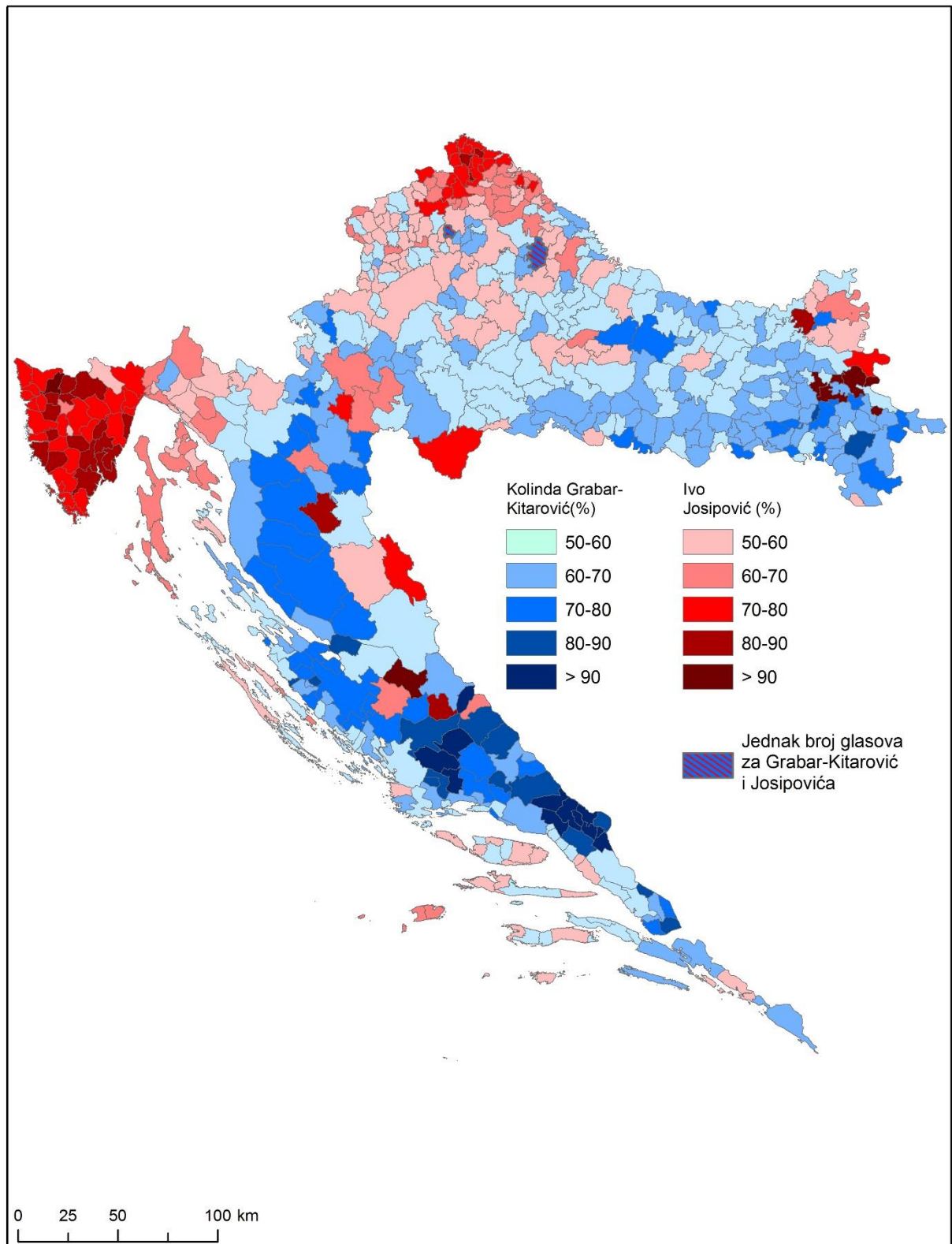
Sl. 13. prikazuje prostornu distribuciju glasova u drugome krugu izbora. Pošto je Milan Bandić bio kandidat za kojeg su pretežito glasali birači koji podržavaju desni politički blok, jasno se vidi gdje su rezultati glasovanja bili najviše izjednačeni, u cijeloj Dalmaciji, Ličko-senjskoj županiji, Banovini, Posavini te Vukovarsko-srijemskoj županiji. Bandić je većinu osvojio samo u Ličko-senjskoj (52 %) te Dubrovačko-neretvanskoj županiji (57 %), a kao što je to obično bilo, Međimurska i Istarska županija su ponovno bile županije u kojima je SDP-ov kandidat imao najveći udio glasova (80 % i 83,3 %), no ovaj put je Varaždinska županija imala čak i veći udio glasova za Josipovića od Međimurske županije. Ponovno, Bandić je dobio preko stotinu tisuća glasova iz dijaspore, no niti to mu nije bilo dovoljno da se značajno približi svom protukandidatu.

3.5.1 PREDsjednički IZBORI 2014. GODINE – ANALIZA PO JLS

Slika 14. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Slika 15. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

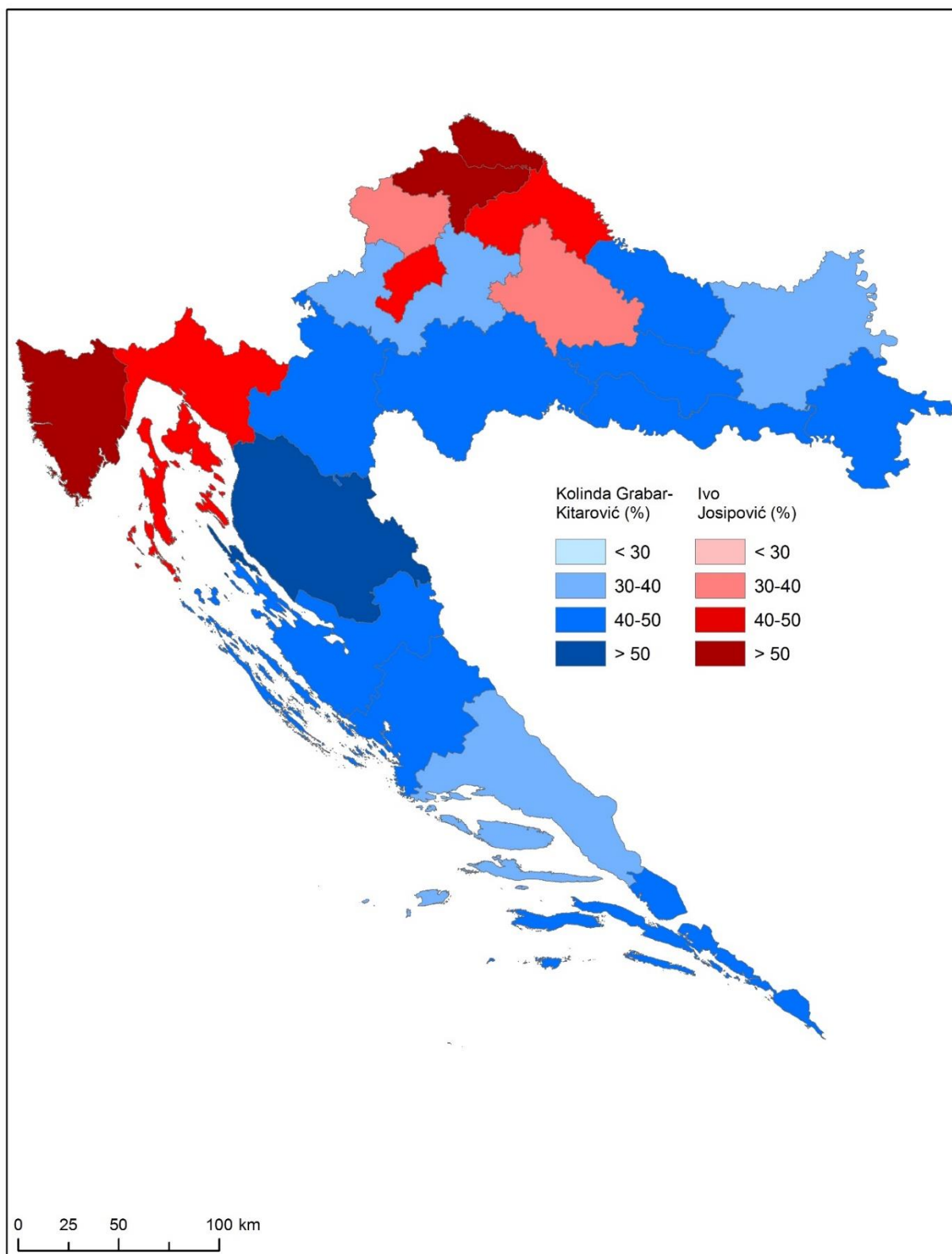
Šesti po redu predsjednički izbori su održani 28. prosinca 2014. godine, te su ovo bili izbori s najmanje predsjedničkih kandidata još od 1997. godine, samo su četiri kandidata ispunila uvjete za kandidaturu. Tri nezavisna kandidata (Slobodan Midžić, Ratko Dobrović i Ivan Bavčević) su predali zahtjev za kandidaturu Državnom izbornom povjerenstvu, no kandidatura nije bila pravovaljana zbog nedovoljnog broja potpisa potpore građana. Ovi izbori su bili možda i najznačajniji izbori u hrvatskoj povijesti, nakon prvih izbora 1992. godine. Iako su Franjo Tuđman i Stipe Mesić bez ikakvih problema ostvarili dvostruku pobjedu na izborima, Ivo Josipović je u svoju drugu kandidaturu ušao kao tek blagi favorit ispred HDZ-ove kandidatkinje za predsjednicu Kolinde Grabar-Kitarović. Osim njih, u prvom krugu su birači mogli birati još između Ivana Vilibora Sinčića, kandidata Živog zida, te Milana Kujundžića, kandidata koalicije Savez za Hrvatsku. Na ovim je izborima bilo manje birača koji su mogli dati svoj glas, oko 3,8 milijuna, a izlaznost je bila nešto veća od 48 % (preko 1,78 milijuna glasača je dalo svoj glas). Najveći broj glasova u prvom krugu je ostvario Ivo Josipović, iako je ta prednost bila iznimno mala. Josipović je dobio oko 687 tisuća glasova (38,5 %), dok je Kolinda Grabar-Kitarović dobila tek dvadesetak tisuća manje (37,2 %). Unatoč većem broju glasova, Josipović je imao većinu glasova u 256 jedinica, što je manje od Kolinde, koja je imala većinu u 297 jedinica. Na Sl. 14. se može jasno vidjeti da je omjer jedinica znatno više izjednačen na ovim izborima nego na bilo kojim prethodnim. Ivan Vilibor Sinčić je bio jedno od najvećih iznenađenja u povijesti hrvatskih predsjedničkih izbora. Iako je prema nekim anketama on "vodio bitku" s Kujundžićem za to tko će imati veći broj glasova, s preko 290 tisuća glasova (16,4 %) ostavio je Milana Kujundžića daleko iza sebe (6,4 %). Ovakav rezultat na izborima je potaknuo mnoge stručnjake na pisanje članaka i objašnjavanje popularnosti najmlađeg predsjedničkog kandidata u povijesti hrvatskih predsjedničkih izbora, a jedan od najpopularnijih napisao je Višeslav Raos (2015). U svojem članku on nastoji objasniti otkuda odjednom tolika podrška donedavno nepoznatom kandidatu, te govori o tome kako je time hrvatski narod napokon iskazao nekakvu želju za promjenama. Unatoč velikom broju glasova, Sinčić je relativnu većinu imao tek u jednoj općini, općini Ribnik u Karlovačkoj županiji. Kujundžić je, s druge strane, osvojio većinu u 4 jedinice, odnosno u općini Podbablje, gdje se Kujundžić i rodio, te u nekoliko susjednih općina. Dvije općine su imale identičan broj glasova za Josipovića i Grabar-Kitarović, općine Nerežišća i Sutivan, obje na otoku Braču, u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Zbog prije spomenutih promjena u izbornom sustavu, tek 20-ak tisuća ljudi iz dijaspore je sudjelovalo na ovim izborima, i iako u prvome krugu ti glasovi nisu bili presudni, svakako su učinili prvi krug još tješnjim. Čak 77 % glasača iz dijaspore je dalo

svoj glas Grabar-Kitarović, Josipović je dobio nešto preko 11 % glasova, Kujundžić oko 8 %, a Sinčić je dobio tek oko 3 % glasova. Što se prostorne distribucije tiče, situacija je relativno slična kao i na prošlim izborima, u jednom smislu. Naime, kao i dosad, HDZ-ov kandidat za predsjednika je većinu svojih glasova osvajao u Dalmaciji, Lici, Slavoniji i Banovini. No ovaj put, Grabar-Kitarović je imala puno veći broj glasova i osvojenih jedinica u tim regijama, a osvajala je većinu i u nekim jedinicama gdje u ovome stoljeću HDZ-ovi kandidati nisu osvajali većinu. Također valja spomenuti da je jedna općina u Primorsko-goranskoj županiji imala preko 50 % glasova za Grabar-Kitarović, što inače nije slučaj za općine i gradove za tu županiju. Radi se o općini Jelenje, rodnoj općini Kolindine obitelji gdje se i ona sama rodila. Ivo Josipović je većinu glasova ostvario u Baranji, Međimurju, središnjoj Hrvatskoj te Istri, te je imao značajan broj glasova na većini dalmatinskih otoka, isto kao i u nekim ključnim jedinicama na obali (Ploče, Makarska, Split).

U drugi izborni krug, koji se održao 11. siječnja 2015. godine, s gotovo potpuno izjednačenim rezultatom u prvom krugu, su ušli kandidat s SDP-ovom podrškom Ivo Josipović te HDZ-ova kandidatkinja Kolinda Grabar-Kitarović. U dosad najtješnjem prvom izbornom krugu je bilo podosta iznenađenja i neočekivanih situacija, a u drugom krugu se očekivao nastavak "mrtve utrke". Milan Kujundžić je pozvao svoje birače da glasaju za Grabar-Kitarović u drugom krugu, dok su oba kandidata svoju kampanju za drugi krug pokušala usmjeriti u osvajanje glasova koji su u prvom krugu otišli Sinčiću. Sveukupno je birača bilo za oko 30 tisuća više nego u prvom krugu (povećanje od 0,8 %), no izlaznost birača se značajno povećala, te je svoj glas na izborima dalo preko 2,25 milijuna glasača (59,1 %), što je povećanje od čak 11 % u odnosu na prvi krug. Kolinda Grabar Kitarović je imala većinu u 326 jedinica lokalne samouprave, što je za 32 jedinice više u prvom krugu. Iako je u nekim manjim općinama ona izgubila većinu, u određenim značajnijim gradovima je imala većinu. Split, Zadar i Osijek su gradovi u kojima je u drugom krugu Grabar-Kitarović imala većinu glasova. Pošto su Ivan Vilibor Sinčić i Milan Kujundžić imali vrlo mali broj općina gdje su osvojili većinu glasova, na Sl. 15. se niti ne može primijetiti neka razlika u odnosu na prvi krug, što se njihovih općina tiče. No, ono što se može jasno vidjeti je da je Ivo Josipović osvojio većinu glasova u još manjem broju jedinica nego u prvom krugu (sada 226). Unatoč tome što je Josipović imao većinu u znatno manjem broju jedinica, neke od SDP-ovih najvažnijih uporišta je zadržao (Međimurje, Istra, Grad Zagreb), stoga je rezultat i u ovom krugu bio izrazito neizvjestan. Dvije su općine imale izjednačen broj glasova, općina Kapela u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te općina Breznički Hum u

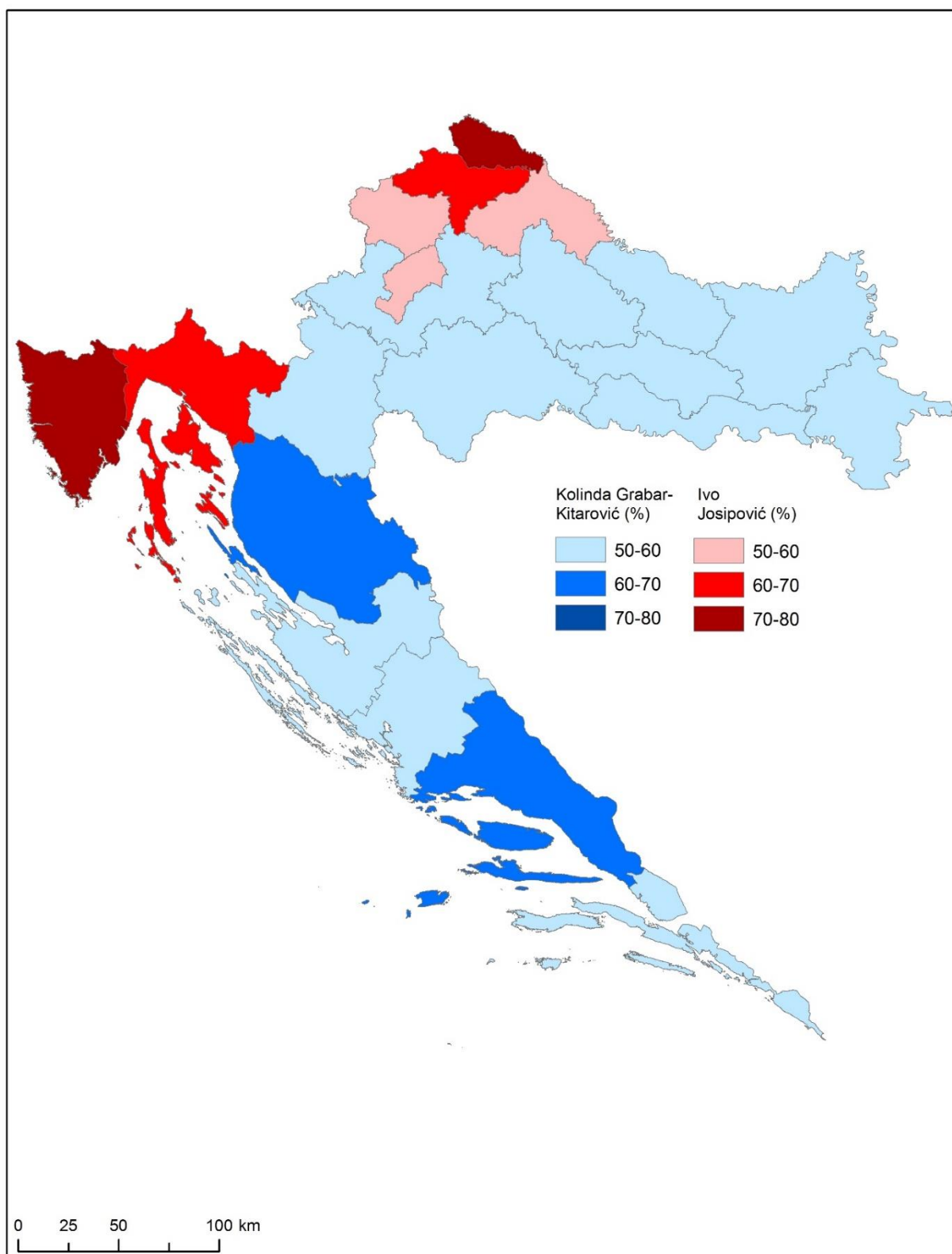
Varaždinskoj županiji. Kada se su se pribrojali svi glasovi iz Hrvatske, stanje je bilo gotovo identično kao u tim dvjema općinama. Naime, bez glasova iz dijaspore, razlika između Grabar-Kitarović i Josipovića je bila tek nešto više od 2000 glasova. Doduše, kada se tome pribroje glasovi iz dijaspore, razlika se ponešto povećala, jer je Josipović dobio tek oko 3300 glasova (8,8 %) iz dijaspore, dok je Kolinda dobila gotovo 34 tisuće glasova. Na kraju, Kolinda Grabar-Kitarović je postala prva predsjednica Republike Hrvatske s 50,7 % osvojenih glasova. Također, to je bio prvi HDZ-ov kandidat koji je pobijedio na predsjedničkim izborima još od smrti Franje Tuđmana. Čak i uvjerljivije nego u prvom krugu, Grabar-Kitarović je većinu osvojila u gotovo cijeloj Dalmaciji, Lici i Slavoniji, a određeni dijelovi središnje Hrvatske, koji su dosada uvijek "bili crveni", su na ovim izborima također većinski glasali za HDZ-ovu kandidatkinju. No neke se stvari ipak ne mijenjaju. Sjever Hrvatske (Međimurje) te Istra i većina Primorsko-goranske županije, zasada nisu, a vjerojatno niti ne budu glasovali za kandidate koji nisu iz lijevog bloka, barem ne u bližoj budućnosti. Ivo Josipović je ovime postao prvi predsjednik u samostalnoj Republici Hrvatskoj koji nije uspio ostvariti dvostruki mandat.

3.5.2 PREDsjednički IZBORI 2014. GODINE – ANALIZA PO JRS

Slika 16. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

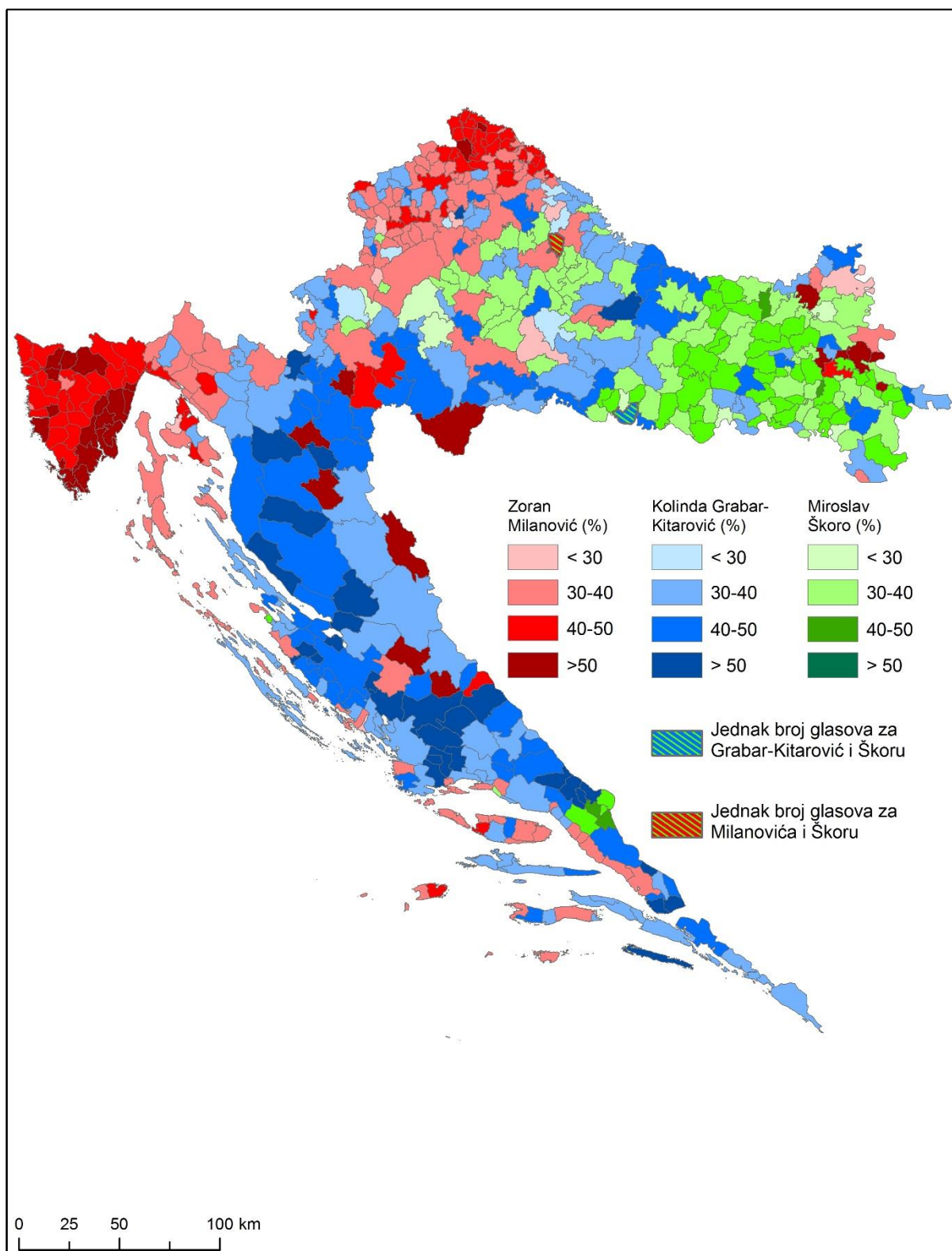
Slika 17. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JRS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Na ovim izborima, situacija je nešto drukčija nego na prošlim. Unatoč tome što su 3 kandidata osvojila značajan broj glasova, samo su njih dvoje osvojili većinu glasova u cijelim županijama. Kako je prostorna distribucija točno izgledala, može se vidjeti na Sl. 16. Ivo Josipović je većinu osvojio u znatno manjem broju županija (7 plus Grad Zagreb), no kao niti s glasovima u jedinicama lokalne samouprave, to nije nužno značilo da je on imao toliko puno manje glasova od Grabar-Kitarović. U Varaždinskoj, Međimurskoj i Istarskoj županiji već je i u prvome krugu imao apsolutnu većinu, dok je Grabar-Kitarović tu većinu imala samo u Ličko-senjskoj županiji, županiji s uvjerljivo najmanjim brojem stanovnika. Ovo su ujedno i prvi izbori na kojima je HDZ-ov predsjednički kandidat zapravo osvojio većinu glasova u županijama i jedinicama lokalne samouprave u kojima je to "očekivano", jer na svim prethodnim izborima u ovome stoljeću, HDZ-ovi kandidati ili nisu uopće ušli u drugi izborni krug ili su izgubili u drugom krugu s najvećom razlikom u broju glasova u 21. stoljeću.

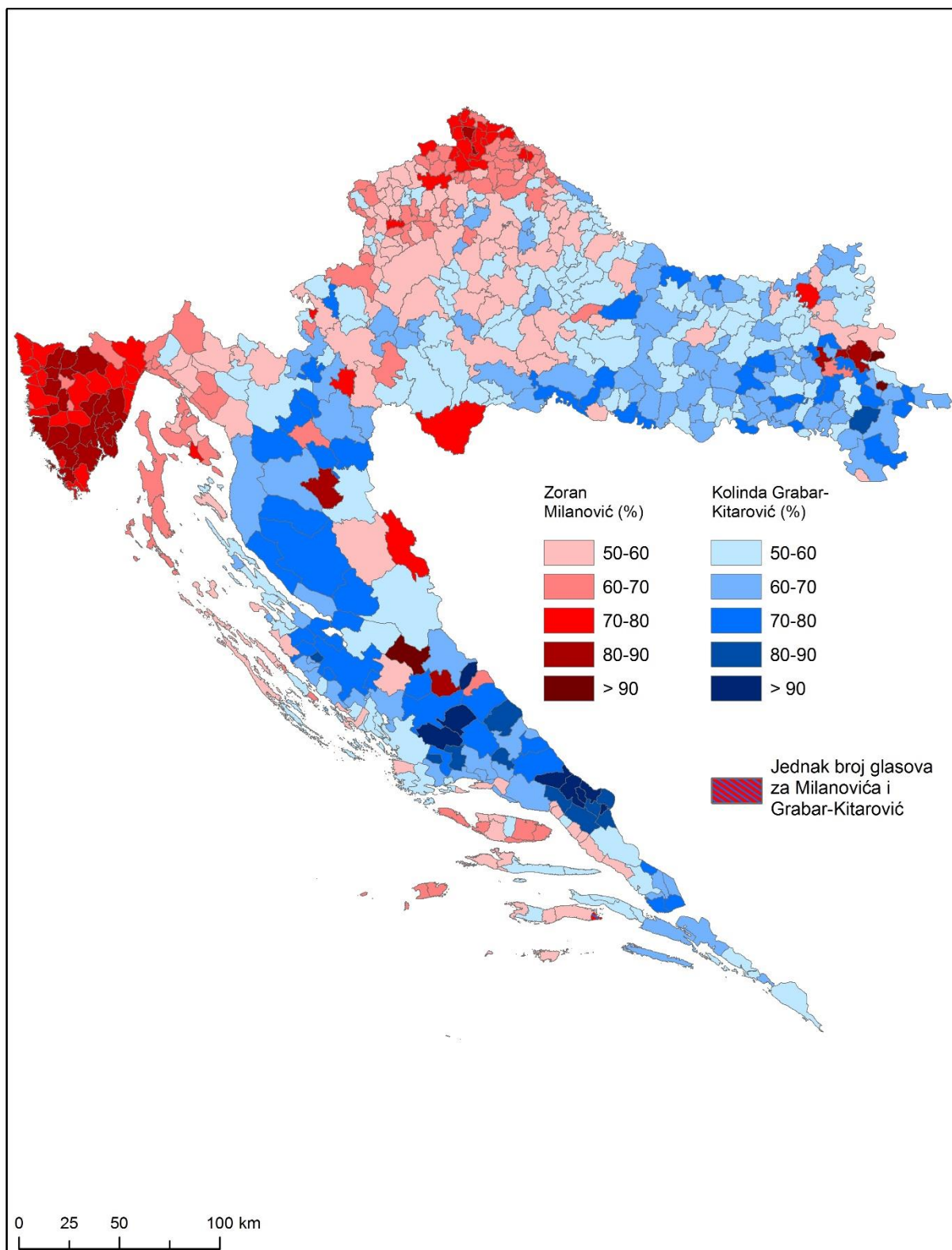
Sl. 17. prikazuje prostornu distribuciju glasova po županijama u drugome krugu izbora. Kao što se može vidjeti iz boja, u većini županija glasovanje je bilo poprilično izjednačeno. Gotovo cijela Dalmacija, središnja Hrvatska, Slavonija i Baranja su dali do 60 % glasova jednom ili drugom kandidatu. Grabar-Kitarović je dominantniju pobjedu imala u tek dvije županije, od kojih je jedna opet bila Ličko-senjska (67,1 %) (druga Splitsko-dalmatinska županija sa 62,1 %). Josipović je, s druge strane, dominantniju pobjedu ostvario u Varaždinskoj te Primorsko-goranskoj županiji, dok je u Međimurskoj (72,6 %) i Istarskoj (79,5 %), kao i ostali SDP-ovi kandidati na nekoliko prethodnih izbora, osvojio najveći postotak glasova.

3.6.1 PREDsjednički IZBORI 2019. GODINE – ANALIZA PO JLS

Slika 18. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Slika 19. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

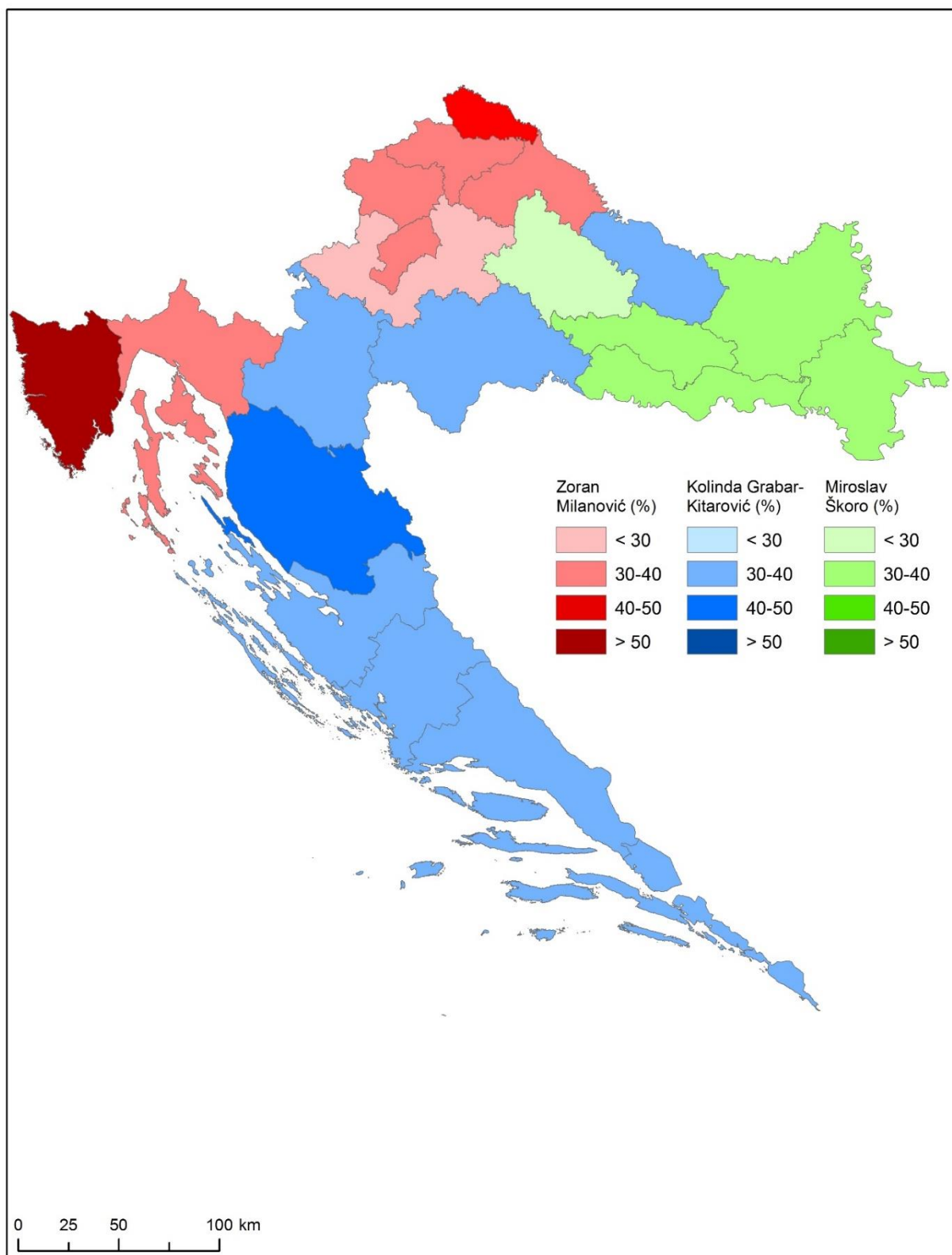
Prvi krug posljednjih predsjedničkih izbora u Republici Hrvatskoj održao se 22. prosinca 2019. godine. Na njemu je sudjelovalo čak 11 kandidata, što je značajno više nego na prethodnim izborima, no ipak manje nego što je bilo na izborima 2009. i 2005. godine. Unatoč većem broju kandidata, unaprijed se znalo da će se prava borba voditi između 3 kandidata: Zoran Milanović, SDP-ov kandidat, Kolinda Grabar-Kitarović, tehnički gledano nezavisna kandidatkinja s podrškom HDZ-a, te Miroslav Škoro, nezavisni kandidat s podrškom MOST-a, Zelene liste itd.. Od oko 3,76 milijuna ljudi koji su mogli glasati na izborima, glasalo ih je oko 1,94 milijuna, odnosno preko 51 %, što je, gledajući prvi krug, blagi porast u odnosu na prošle izbore. Tri najpopularnija kandidata su zajedno osvojili oko 80% ukupnih glasova, a najviše ih je osvojio Zoran Milanović, 28,9 %, slijedila je još uvijek aktualna predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović s 26,1 %, te Miroslav Škoro s 24 % glasova. Iako je razlika između njih bila vrlo malena, to nije promijenilo činjenicu da u drugi krug mogu ići samo dva kandidata s najvećim brojem glasova. Što se glasova iz dijaspore tiče, kao i obično, kandidatkinja s podrškom HDZ-a je dobila najveći broj glasova, preko 53 %, no ovaj put je i Miroslav Škoro, alternativna opcija desnog političkog opredjeljenja, dobio značajan broj glasova, čak 35,2 %, dok je Zoran Milanović, kao i većina SDP-ovih kandidata, dobio vrlo malen postotak glasova iz dijaspore, tek oko 5,8 %. Sl. 18. pokazuje kako je raspodjela glasova izgledala u cijeloj Republici, gledajući prema jedinicama lokalne samouprave. Na toj karti se vidi poprilična izjednačenost kandidata, no ako bi sudili samo prema jedinicama u kojima je određeni kandidat osvojio većinu, Škoro ne bi bio blizu vodećem dvojcu. Naime, Milanović je većinu osvojio u 218 jedinica, Grabar-Kitarović u njih 214, dok je Škoro većinu osvojio u "samo" 121 jedinici. Općina Vrbje, u Brodsko-posavskoj županiji, te općina Veliko Trojstvo, u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, su dvije općine u kojima su neki od kandidata imali jednak broj glasova. U općini Vrbje jednak broj glasova su imali Milanović i Škoro, a u općini Veliko Trojstvo Grabar-Kitarović i Škoro. Kao i na svim dosadašnjim analiziranim izborima, i ovdje je prostorna distribucija glasova vrlo slična. SDP-ov kandidat osvaja cijelu Istru, Međimurje te dijelove dalmatinske obale te središnje Hrvatske. Grabar-Kitarović osvaja većinu u Dalmaciji, Lici te dijelovima središnje Hrvatske. Najveća razlika na ovim izborima je to što je Miroslav Škoro, rodom iz Osijeka, osvojio većinu u gotov cijeloj Slavoniji i Baranji, a osvojio je većinu glasova čak i u nekim dalmatinskim općinama. Kao i na izborima 2014. godine, i na ovim izborima su glasači iz općine Jelenje (Primorsko-goranska županija) dali većinu svojih glasova Grabar-Kitarović, vrlo vjerojatno zbog podrijetla nje i njene obitelji. Prije rezultata prvog kruga, mnoge ankete i analize su govorile o tome kako bi rezultati izbora mogli biti vrlo zanimljivi, s obzirom na

to da su 2 od tri kandidata bila desne političke orijentacije. Naime, neke analize su govorile o tome kako bi to za Milanovića moglo biti pogubno, pogotovo zato što je potpora Škori rasla iz mjeseca u mjesec, dok su druge analize govorile kako pak postoji mogućnost da, zbog toga što postoje dvije desne opcije na predsjedničkim izborima, dođe do podjele glasova između njih te niti jedan kandidat ne dobije dovoljan broj glasova. Naravno, mogućnost da Milanović zapravo osvoji izbore u prvom krugu je bila gotovo nikakva, no one analize koje su govorile o tome da će se podjela glasova između Grabar-Kitarović i Škore dogoditi su bili u pravu. No, zbog toga što su u drugi krug otišli Milanović i Grabar-Kitarović, prednost se davala HDZ-ovoj kandidatkinji, zbog toga što se pretpostavljalo da bi većina, ili barem veći dio, Škorinih glasača svoj glas mogao dati drugoj desnoj opciji.

Drugi krug predsjedničkih izbora se održao 5. siječnja 2020. godine, i kao što je već spomenuto, birači su birali između SDP-ovog kandidata Zorana Milanovića te nezavisne kandidatkinje s potporom HDZ-a Kolinde Grabar-Kitarović. Unatoč neugodnom iznenađenju koje je Grabar-Kitarović doživjela u prvom krugu, u drugome krugu se očekivala njena pobjeda iz više razloga. Predizborne ankete su pokazivale značajno veću prednost Kolinde nad svojim protukandidatima, ali njoj je na ruku išla i činjenica da se sada glasovi za desnu opciju nisu više mogli dijeliti između više kandidata. No, istu stvar koju je Ivan Vilibor Sinčić napravio 2014. godine nakon prvog kruga izbora, napravio je i Miroslav Škoro nakon prvog kruga 2019. godine. On je pozvao svoje glasače da iziđu na izbore, ali da svoj glas ne daju niti jednom kandidatu, već da zaokruže treću, nepostojeću opciju, odnosno da ponište svoj glasački listić (Tportal, 2020.). I dok je 2014. godine to napravilo oko 2,7 % birača, 2019. godine je to napravilo više glasača, te je oko 4,35 % svih glasačkih listića u drugom krugu bilo nevažeće. Dakle, od sveukupno 3,73 milijuna birača, njih oko 2,05 milijuna je izašlo na glasovanje, 55 %, što je porast od nešto manje od 2 % u odnosu na prvi krug. Od toga, Zoran Milanović je osvojio nešto preko milijun glasova, dok je Kolinda Grabar Kitarović osvojila tek nešto više od 930 tisuća glasova. Kao i uvijek do sada, desnica osvaja više glasova iz dijaspore. Od oko 52 tisuće glasova iz dijaspore, 45 tisuća (86,5 %) je otišlo na stranu Grabar-Kitarović, oko 6200 glasova je osvojio Milanović (11,9 %), a oko 1,5 % je bilo nevažećih listića. Sl. 19. pokazuje prostornu distribuciju tih glasova u drugom izbornom krugu. Ponovo se pokazuje važnost analize prikaza na karti, a ne samo interpretacija onoga što je vidljivo. Zoran Milanović, iako je osvoji većinu glasova na izborima, većinu je imao u manje jedinica nego Kolinda Grabar-Kitarović. On je većinu imao u 256 jedinica, dok je Grabar-Kitarović većinu imala u 299 jedinica. Jedna općina,

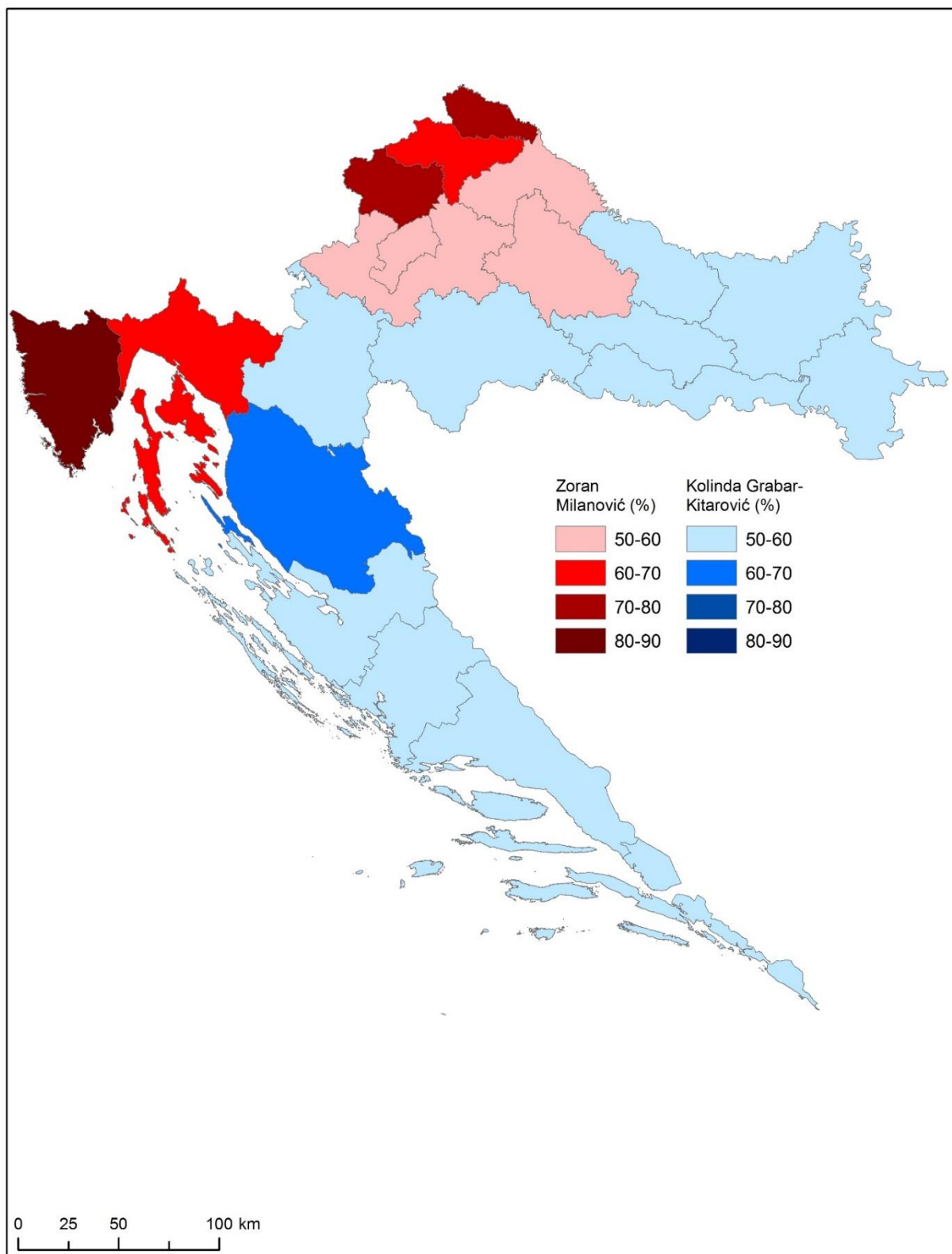
Lumbarda, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, je imala jednak broj glasova za oba kandidata. Izbori 2009. godine i 2019. godine su jedini ovdje analizirani izbori na kojima su oba kandidata u drugome krugu imala veći broj "osvojenih" jedinica lokalne samouprave nego u prvome krugu. Razlog je, naravno, to što je u prvom krugu bilo drugih kandidata koji su osvojili značajan broj glasova, odnosno jedinica. Škoro je u prvome krugu osvojio većinu u 121 jedinici. Od toga, u samo 14 njih je većinu osvojio Milanović, a u svim ostalima većina je pripala Grabar-Kitarović. No čak i u tih 14 jedinica gdje je Milanović dobio većinu, ta većina nikada nigdje nije bila veća od 60 %, odnosno i u tim jedinicama su rezultati bili vrlo izjednačeni. Osim toga, Milanović je u tek pet općina dobio veći broj glasova u prvome krugu, pa izgubio većinu u drugome, dok je u 40-ak njih situacija bila obrnuta. Promjena u slučaju Grabar-Kitarović je još veća. Ona je u čak 26 jedinica u prvome krugu imala većinu te potom tu većinu izgubila, no preko 100 jedinica u kojima je većinu imao Škoro su u drugome krugu glasali za Grabar-Kitarović. Na karti se također može primijetiti kako su u središnjoj Hrvatskoj, te djelomično Slavoniji, rezultati glasovanja bili vrlo izjednačeni, što indicira svijetla boja jedinica. Naime, od 556 jedinica lokalne samouprave, u čak njih 232 (47 %) rezultat je bio do 60 % u korist Milanovića ili Grabar-Kitarović. Unatoč svemu tome, Milanović kao kandidat SDP-a je osvojio Istarsku i Međimursku županiju u potpunosti, a većinu je imao i u određenim jedinicama na istoku Hrvatske, u središnjim dijelovima, na dalmatinskoj obali i nekim otocima, Primorsko-gorskoj županiji te nekim jedinicama u Lici i unutrašnjosti Dalmacije, što mu je bilo dovoljno da postane peti hrvatski predsjednik. Grabar-Kitarović je osvojila većinu svojih glasova u gotovo cijeloj Slavoniji, dijelovima središnje Hrvatske, Lici i većini Dalmacije te je tako postala druga osoba na poziciji predsjednika Republike Hrvatske koja nije uspjela ostvariti dvostruki mandat. Iako se u novije vrijeme rezultati izbora sve više i više analiziraju te postoji sve više stručnih članaka na tu temu, nekih značajnijih članaka vezanih za ove izbore nije bilo. Srzić (2020.) je na jednom od poznatijih hrvatskih portala ukratko objasnio rezultate izbora, no članci po internetskim portalima se nikada ne mogu smatrati pouzdanim i u potpunosti točnim izvorima. Razlog tome je, vjerojatno, to što je 2020. godina bila godina koju će svi dugo pamtiti. Zbog globalne pandemije i raznih prirodnih katastrofa koje su zadesile Hrvatsku prošle godine, stručna analiza izbora 2019. godine će vjerojatno biti obavljena kada nastupe mirnija vremena.

3.6.2 PREDsjednički IZBORI 2019. GODINE – ANALIZA PO JRS

Sl. 20. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Sl. 21. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS

Izvor: autor prema podacima DIP-a i DGU-a

Nakon izbora 2009. godine, ponovo postoje tri različita kandidata koji su osvajali većinu glasova u barem jednoj županiji. Sl. 20. pokazuje kakav je prostorni raspored bio u prvome krugu. Kolinda Grabar-Kitarović, isto kao i njen glavni protukandidat Zoran Milanović, su imali većinu u 8 županija, s time da je županija u kojoj je Grabar-Kitarović imala najveći udio glasova bila, ponovno, Ličko-senjska (43,3 %), županija s najmanjim brojem stanovnika, dok je Milanović najveći udio imao, kao što to obično imaju SDP-ovi kandidati, u Istarskoj (51,9 %). Miroslav Škoro je, naravno, imao većinu glasova u Slavoniji i Baranji, te čak i u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Najveći postotak je imao u Požeško-slavonskoj (36,7 %) županiji. Na karti se vidi da su rezultati prvog kruga bili izuzetno izjednačeni, te je u samo jednoj županiji (najmanje na dosadašnje analiziranim izborima) neki kandidat ostvario apsolutnu pobjedu u prvome krugu.

U drugome krugu, koji je prikazan na Sl. 21., situacija je vrlo slična onoj iz prvog kruga. U svim županijama u kojima je Grabar-Kitarović ostvarila pobjedu, izuzev Ličko-senjske, udio glasova je bio do 60 %, odnosno vrlo izjednačen. Samo jedna županija u kojoj je Škoro imao većinu je "promijenila" svoje političko opredjeljenje, te je sada u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji većinu imala lijeva opcija. Istarska županija je i dalje ostala županija s daleko najvećim postotkom glasova za jednog kandidata, preko 80 % njih je otišlo na stranu Milanovića, a po prvi puta od 2005. godine je i Krapinsko-zagorska županija imala preko 70 % glasova za SDP-ovog kandidata. Unatoč tome što je imao većinu u manjem broju županija, Zoran Milanović je bio sveukupni pobjednik na posljednjim predsjedničkim izborima.

4. KORELACIJA PROSJEČNE DOBI I STUPNJA OBRAZOVANJA S REZULTATIMA GLASOVANJA

Prema Hrvatskoj enciklopediji, korelacija je, najjednostavnije rečeno, ovisnost između nekih statističkih varijabli. U ovome slučaju, korelacija će se tražiti između nekoliko varijabli. U ovome radu, u obzir su se uzimali samo udjeli glasova koji su određeni kandidati dobili u drugome krugu, te se nastojalo istražiti postoji li ikakva veza između toga koji je kandidat dobio najveći broj glasova u određenoj županiji te prosječne dobi stanovnika iste, odnosno, u drugome slučaju, pokušala se pronaći veza između broja glasova određenom kandidatu i stupnja visokog obrazovanja u toj županiji. Ovdje su korišteni podaci za županije, a ne jedinice lokalne samouprave, zato što su korištene procjene prosječne starosti stanovništva po godinama, odnosno uzimale su se vrijednosti iz godina kada su bili predsjednički izbori, a ti podaci se objavljuju samo na razini jedinica regionalne samouprave.

Da bi znali postoji li neka povezanost između dviju ili više varijabli, treba izračunati koeficijent korelacije. To je veličina koja nema mjerne jedinice. Vrlo je bitno naglasiti da koeficijent korelacije samo ukazuje postoji li neka povezanost ili ne, a nikako ne može objasniti uzročno-posljedičnu vezu te povezanosti. Također, vrijednosti koeficijenta korelacije se kreću između -1 i 1, a što je vrijednost bliža -1 ili 1, to je veća, odnosno snažnija povezanost između istraživanih varijabli. Inače, formula i proces za izračun tog koeficijenta su prilično zahtjevni zadaci, no uz pomoć IBM-ovog programa SPSS Statistics, taj proces postaje znatno brži i lakši. Dovoljno je u program unijeti varijable koje se žele korelirati i zadati programu da prikaže rezultate. Prije no što se dođe do ikakve analize, valja naglasiti još jednu vrlo bitnu stvar. Nažalost, ova analiza, odnosno pokušaj korelacije nije idealan. Uzimajući u obzir samo prosječnu starost stanovništva neke županije, zapravo se ne uzimaju u obzir samo ljudi koji su glasali na izborima te njihov prosjek godina, već prosjek godina svih ljudi koji žive u toj županiji. Tako je i s većinom anketa koje su provodile razne agencije prije izbora, uglavnom su to anonimne ankete u kojima se ne prikazuje starost glasača, stoga je vrlo teško savršeno provesti ovu analizu. No, da bi analizu napravili, potrebno je imati nekoliko stvari. U Tab. 1. i Tab. 2. su podaci koji su se koristili za ovu analizu. Potrebno je imati podatke o prosječnoj starosti stanovništva u određenim županijama, i za to su uzete procjene od DZS-a. Naravno, procjene postoje za sve godine, no za ovu analizu su bile potrebne samo godine u kojima su se održali izbori. U drugoj tablici su prikazani podaci o tome koliki udio ukupnih glasova je koji kandidat dobio na izborima u određenoj županiji.

Idući korak je bio da se ti podaci ubace u program SPSS te se napravi korelacija. Tab. 3. pokazuje koliki je koeficijent korelacije za kojeg predsjedničkog kandidata na određenim izborima. Kao što je već spomenuto, koeficijent korelacije se može kretati između 0 i 1, što se tiče apsolutnih vrijednosti. Zapravo, vrijednosti koeficijenta korelacije se mogu kretati između -1 i 1.. Ako je vrijednost jednaka nuli, to znači da korelacija ne postoji, a ako je vrijednost jednaka 1, to znači da je korelacija potpuna. Što je neka vrijednost bliža nuli, to je manja povezanost između varijabli. . Što je vrijednost veća, odnosno bliža broju jedan, to je povezanost, odnosno korelacija, jača i značajnija. Postoje razne podjele koeficijenta korelacije, odnosno rangovi u koje se vrijednosti kategoriziraju. Jednu od najkorištenijih podjela je iznio Colton 1974. godine.

Tab. 1. Prosječna starost stanovnika po županijama po odabranim godinama

Županija	Prosječna starost				
	2000.	2005.	2009.	2014.	2019.
Bjelovarsko-bilogorska	40,6	41,3	41,9	42,7	44
Brodsko-posavska	38,8	39,6	40,3	41,4	43,2
Dubrovačko-neretvanska	39,5	40,5	41,3	42,3	43,4
Grad Zagreb	40,1	40,9	41,5	42	42,6
Istarska	40,9	41,9	42,7	43,9	45,1
Karlovačka	42,6	43,3	43,9	44,6	45,6
Koprivničko-križevačka	40,2	40,9	41,4	42,3	43,5
Krapinsko-zagorska	39,9	40,7	41,5	42,5	43,7
Ličko-senjska	44	44,6	45	45,6	46,1
Međimurska	38	38,9	39,8	40,9	42,1
Osječko-baranjska	39,3	40,2	41	42	43,6
Požeško-slavonska	39,1	40	40,7	41,6	43,6
Primorsko-goranska	41,6	42,7	43,6	44,7	45,9
Šibensko-kninska	42,3	43,2	43,9	44,9	46
Sisačko-moslavačka	41,5	42,3	42,8	43,6	44,9
Splitsko-dalmatinska	38,8	39,7	40,6	41,7	43
Varaždinska	39,3	40,2	40,9	42	43,3
Virovitičko-podravska	39,6	40,4	41	41,8	43,5
Vukovarsko-srijemska	38,7	39,6	40,4	41,5	43,4
Zadarska	40,1	41,1	41,6	42,7	43,8
Zagrebačka	39,1	39,8	40,4	41,5	43

Izvor: Državni zavod za statistiku 2019.

Tab. 2. Postotak glasova kandidata na izborima po jedinicama regionalne samouprave

	Postotak glasova (%)									
	2000.		2005.		2009.		2014.		2019.	
Županija	Mesić	Budiša	Mesić	Kosor	Josipović	Bandić	Grabar-Kitarović	Josipović	Milanović	Grabar-Kitarović
Bjelovarsko-bilogorska	61,55	38,45	70,77	29,23	63,64	36,36	50,11	49,89	51,60	48,40
Brodsko-posavska	68,21	31,79	61,78	38,22	52,81	47,19	59,59	40,41	42,39	57,61
Dubrovačko-neretvanska	52,25	47,75	58,27	41,73	42,99	57,01	57,97	42,03	43,48	56,52
Grad Zagreb	53,29	46,71	71,01	28,99	62,19	37,81	48,11	51,89	59,69	40,31
Istarska	70,92	29,08	89,15	10,85	83,37	16,63	20,53	79,47	80,83	19,17
Karlovačka	59,94	40,06	59,64	40,36	60,30	39,70	55,92	44,08	46,57	53,43
Koprivničko-križevačka	59,76	40,24	75,74	24,26	71,35	28,65	46,57	53,43	56,24	43,76
Krapinsko-zagorska	70,38	29,62	76,12	23,88	68,10	31,90	47,05	52,95	72,98	27,02
Ličko-senjska	70,50	29,50	47,24	52,76	48,05	51,95	67,11	32,89	36,23	63,77
Međimurska	46,64	53,36	85,28	14,72	80,08	19,92	27,40	72,60	74,42	25,58
Osječko-baranjska	60,91	39,09	69,55	30,45	64,09	35,91	53,50	46,50	45,87	54,13
Požeško-slavonska	71,55	28,45	64,38	35,62	58,84	41,16	56,37	43,63	42,76	57,24
Primorsko-goranska	49,03	50,97	78,63	21,37	76,08	23,92	38,33	61,67	64,93	35,07
Šibensko-kninska	39,19	60,81	49,70	50,30	53,43	46,57	59,07	40,93	42,85	57,15
Sisačko-moslavačka	58,14	41,86	61,66	38,34	56,96	43,04	53,72	46,28	46,98	53,02
Splitsko-dalmatinska	41,47	58,53	50,96	49,04	51,12	48,88	62,12	37,88	41,77	58,23
Varaždinska	56,74	43,26	80,34	19,66	80,12	19,88	35,77	64,23	66,64	33,36
Virovitičko-podravska	70,76	29,24	68,81	31,19	63,32	36,68	53,50	46,50	47,14	52,86
Vukovarsko-srijemska	59,77	40,23	61,85	38,15	52,90	47,10	59,49	40,51	40,05	59,95
Zadarska	54,15	45,85	58,34	41,66	54,30	45,70	58,54	41,46	43,05	56,95
Zagrebačka	64,10	35,90	71,29	28,71	70,88	29,12	51,49	48,51	54,51	45,49

Izvor: Državno izborno povjerenstvo

Tab. 3. Koeficijent korelacije između prosječne starosti stanovništva i postotka glasova na predsjedničkim izborima

Godina	2000.		2005.		2009.		2014.		2019.	
Predsjednički kandidat	Mesić	Budiša	Mesić	Kosor	Josipović	Bandić	Grabar-Kitarović	Josipović	Milanović	Grabar-Kitarović
Koeficijent korelacije	0,043	-0,043	-0,336	0,336	-0,141	0,141	0,084	-0,084	-0,142	0,142

Izvor: autor prema podacima Državnog izbornog povjerenstva i Državnog zavoda za statistiku

Naime, Colton je brojeve od 0 do 1 svrstao u četiri ranga, četiri kategorije po kojima se onda može zaključiti kakva je povezanost između varijabli. Ako je vrijednost veća od nule a manja ili jednaka 0,25, povezanost između varijabli ne postoji, ili je beznačajna. Ako je koeficijent korelacije veći od 0,25 i veći ili jednak 0,5, tada je povezanost prisutna, ali slaba. Za vrijednosti koeficijenta korelacije između 0,5 i veće ili jednake 0,75, povezanost je umjerena do dobra, a za sve veće vrijednosti je povezanost vrlo dobra do izvrsna. Tab. 3. prikazuje koliki je koeficijent korelacije između prosječne dobi i postotka glasova na izborima za određenog kandidata. Negativna vrijednost znači da što je jedna varijabla veća, to je druga manja. Odnosno, u ovom konkretnom primjeru, ako za nekog kandidata piše da je koeficijent korelacije negativan, to znači da što je više glasova dobio, to je manja prosječna starost. Još jednostavnije rečeno, ako je vrijednost negativna, to znači da su županije s manjom prosječnom starosti imale više glasova za tog kandidata. To znači da kada je vrijednost pozitivna, kandidat dobiva više glasova u županijama sa prosječno starijim stanovništvom. Stoga, iz Tab. 3. se može iščitati da niti jedne godine nije bilo umjerene, dobre, vrlo dobre niti izvrsne povezanosti. Najveće vrijednosti koeficijenta korelacije su bile 2005. godine, kada se čak može govoriti o slaboj povezanosti, no niti u tom slučaju se ne može govoriti o statistički značajnoj povezanosti. Nešto što valja primijetiti je to da je na svakim izborima SDP-ov kandidat za predsjednika imao negativan predznak iznad svoje vrijednosti, što znači da se, iako to nema nikakvu statističku značajnost, ta pojava ipak pojavljuje iz godine u godinu.

Druga korelacija koja će se analizirati je korelacija između stupnja obrazovanja i broja glasova u pojedinim županijama. Točnije, gledat će se je li istina da županije u kojima živi najveći postotak visokoobrazovanog stanovništva glasaju za lijeve kandidate. Doduše, za ovu analizu postoji jedna napomena. Pošto procjene za stanovništvo prema najvišoj završenoj školi ne postoje, čak niti na temelju županija, koristili su se podaci iz popisa

stanovništva 2001. godine i 2011. godine. Za izbore 2000. i 2005. godine se uzimao u obzir postotak visokoobrazovanog stanovništva s popisa 2001. godine, a za izbore 2009. i 2014. godine se uzimao u obzir postotak visokoobrazovanog stanovništva s idućeg popisa, 2011. godine. Najrecentnije izbore, 2019. godine, se nije uzimalo za ovu analizu pošto je stanje 2019. godine bilo puno drukčije nego što je to bilo 2011. godine. Već i izbori 2005. i 2014. godine su upitni, odnosno upitno je koliko se za te izbore mogu uzimati podaci stari 4 godine. No, unatoč tome, Tab. 4. prikazuje koliko visokoobrazovanog stanovništva živi u kojoj županiji, točnije koliki postotak stanovništva ima višu ili visoku stručnu spremu. Ono što je vrijedilo za prošli koeficijent korelacije, odnosno prošle podatke, vrijedi i za ove. Ovo nije idealan način provedbe analize, no kao i s prosječnom starosti stanovništva, niti ovdje se ne može gledati samo stručna sprema ljudi koji su izašli na glasovanje, nego se gleda stručna sprema svih stanovnika županije.

Tab. 4. Udio visokoobrazovanih osoba 2001. i 2011. godine po županijama

Županija	Udio visokoobrazovanih osoba (%)	
	2001.	2011.
Bjelovarsko-bilogorska	6,57	9,30
Brodsko-posavska	6,90	9,47
Dubrovačko-neretvanska	13,95	18,72
Grad Zagreb	22,48	28,98
Istarska	12,54	16,57
Karlovačka	8,61	12,85
Koprivničko-križevačka	6,98	10,68
Krapinsko-zagorska	5,81	9,17
Ličko-senjska	7,07	10,47
Međimurska	6,52	10,09
Osječko-baranjska	9,17	12,73
Požeško-slavonska	6,74	10,01
Primorsko-goranska	15,19	20,07
Šibensko-kninska	9,45	13,21
Sisačko-moslavačka	7,58	10,48
Splitsko-dalmatinska	13,49	18,00
Varaždinska	8,36	11,92
Virovitičko-podravska	5,75	8,24
Vukovarsko-srijemska	6,62	9,45
Zadarska	10,65	14,79
Zagrebačka	7,87	12,45

Izvor: Državni zavod za statistiku 2001., 2011.

Osim podataka o visokom obrazovanju, koristili su se podaci iz Tab. 2., a postupak određivanja stupnja korelacije je bio identičan prošleme. U Tab. 5. su prikazani rezultati koji su dobiveni tom analizom. Rezultati nisu puno drukčiji od prethodnih, odnosno ponovo je samo jedne godine koeficijent korelacije bio iznad 0,25, odnosno u kategoriji slabe povezanosti, a svi rezultati za sve ostale godine su pokazali da korelacije nema, odnosno da je ona beznačajna.

Tab. 5. Koeficijent korelacije između postotka visokoobrazovanog stanovništva i postotka glasova na predsjedničkim izborima

Godina	2000.		2005.		2009.		2014.	
	Mesić	Budiša	Mesić	Kosor	Josipović	Bandić	Grabar-Kitarović	Josipović
Koeficijent korelacije	-0.443	0.443	0.025	-0.025	-0.014	0.014	-0.136	0.136

Izvor: autor prema podacima Državnog izbornog povjerenstva i Državnog zavoda za statistiku

Na izborima 2000. godine, prema dobivenim rezultatima, je pokazano da je bila slaba povezanost između visoke stručne spreme i kandidata za kojeg su birači većinom glasovali u određenoj županiji. Točnije, za Dražena Budišu je glasalo više visokoobrazovanih ljudi nego za Stjepana Mesića. No iako nekakva povezanost ovdje postoji, na svim idućim izborima ona je izuzetno mala, odnosno nikakva. Prošli koeficijent korelacije je barem dao naslutiti da bi mogla postojati nekakva veza između prosječne starosti i glasovanja za kandidate određene političke orijentacije, dok ovdje čak niti to nije slučaj, pošto je 2009. godine koeficijent korelacije bio pozitivan kod Milana Bandića, što znači da s povećanjem jedne vrijednosti, raste i druga vrijednost. Odnosno, s povećanjem udjela visokoobrazovanih, raste broj glasova koji dotični kandidat osvaja. Iako je to bio slučaj samo 2009. godine, zbog iznimno malih vrijednosti koeficijenta korelacije, ne može se zaključiti da postoji povezanost između ove dvije varijable. Višeslav Raos je 2020. godine u svojem intervjuu za portal Večernjeg lista govorio o najnovijem istraživanju Fakulteta političkih znanosti. Nažalost, to istraživanje nije javno dostupno, no prema Raosu, puno je faktora koji u Hrvatskoj utječu na to kako i za koga glasuju birači. Govori o tome da, uglavnom, osobe koje su religiozne i imaju obiteljsko ili osobno iskustvo Domovinskog rata glasaju za HDZ, odnosno Domovinski pokret. Također, kada navodi dob kao jedan od faktora koji utječu na glasovanje, govori o tome da upravo SDP zapravo privlači starije birače, te da sa starošću

ispitanika znatno raste vjerojatnost glasanja za stranke lijevog centra, dok za HDZ nema određene dobne skupine koja većinski glasa za njih.

5. ANALIZA DOBIVENIH REZULTATA

U dosadašnjoj analizi često se događalo da određeni kandidat ima većinu u većem broju općina i gradova, no unatoč tome, ima većinu sveukupnih glasova. Razlog tome je prilično jasan, Hrvatska ima prilično jednostavan izborni sustav, što se predsjedničkih izbora tiče, i jedino što je bitno je sveukupni broj glasova koji neki kandidat dobije. Prikaz po gradovima i općinama je koristan da se pokaže u kojoj regiji ili dijelu države koji kandidat uglavnom dobiva većinu glasova. Najbolji primjer za to nam dolazi upravo sa zadnjih predsjedničkih izbora. Zoran Milanović je, unatoč manjem ukupnom broju jedinica u kojima je imao većinu, imao dosta veći broj glasova od Kolinde Grabar-Kitarović. SDP-ovi kandidati su na izborima uglavnom osvajali većinu u nekim regionalnim područjima, poput Međimurja i Istre, ali su također redovito osvajali većinu u velikim gradovima. Zoran Milanović je imao većinu glasova u svih pet najvećih hrvatskih gradova: Gradu Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku i Zadru, s time da je u Rijeci imao gotovo 70 % ukupnih glasova, a u Zagrebu gotovo 60 % ukupnih glasova (gledajući drugi krug). Osim u navedenim gradovima, Milanović je većinu osvajao u brojnim drugim populacijskim središtima, poput Pule, Varaždina, Karlovca, Velike Gorice, Samobora, Čakovca itd. Kolinda je osvajala većinu u daleko manje gradova, te daleko manjim gradovima, poput Slavonskog Broda, Kaštela, Šibenika, Dubrovnika, Vinkovaca itd. Godine 2000., iako je Stjepan Mesić osvojio većinu u gotovo četiri puta više jedinica lokalne samouprave nego Dražen Budiša, ukupni broj glasova je bio puno više izjednačen (56-44) upravo zbog toga što SDP-ovi kandidati obično osvajaju značajno više glasova u velikim gradovima. Stjepan Mesić je, doduše, te godine osvojio većinu i u Gradu Zagrebu i u Osijeku, no Budiša je ponovno većinu imao u svim ostalim većim gradovima, poput Splita, Rijeke, Zadra, Varaždina, Šibenika itd. Na izborima 2004. godine je situacija bila ponešto jednostavnija. Stjepan Mesić je imao gotovo 65 % svih glasova, i osvojio je većinu u svim većim gradovima. Najveći gradovi u kojima je Kosor osvojila većinu su bili Kaštela, Sinj, Solin i Gospić. Na idućim izborima, 2009. godine, situacija je bila vrlo slična. SDP-ov kandidat Ivo Josipović je većinu imao u svim većim gradovima (Grad Zagreb, Split, Osijek, Rijeka, Zadar...), no te godine Josipović je imao većinu u preko 430 jedinica, ipak nešto manje nego Mesić na prethodnima, no uvjerljiva pobjeda je svejedno bila na njegovoj

strani. Izbori 2014. su jedini u ovome stoljeću gdje je neki HDZ-ov kandidat zapravo osvojio većinu u nekom od 5 najvećih gradova. I po samom broju osvojenih jedinica, kao i po ukupnom broju glasova, ovo su bili najizjednačeniji izbori, a HDZ-ova kandidatkinja Grabar-Kitarović je većinu imala u gradovima u kojima su do sada većinu imali isključivo SDP-ovi kandidati, Split i Zadar, te u jednom gradu u kojem su većinu imali SDP-ovi kandidati te Stjepan Mesić 2000. godine, Osijeku. Iako je razlika u Osijeku i Zadru bila minimalna, ispod 1 % u oba grada, Grabar-Kitarović je na tim izborima postigla nešto što niti jedan HDZ-ov kandidat u ovom stoljeću nije uspio.

Još jedna pojava koja do sada nije bila komentirana su određene jedinice lokalne samouprave u kojima, unatoč tome što su u svim okolnim jedinicama glasovi odlazili na stranu HDZ-ovih kandidata, su većinu dobivali SDP-ovi kandidati. Te općine se nalaze u 6 županija. U tim općinama je stanovništvo većinski srpske narodnosti, i zbog toga većina glasova tih ljudi ide protiv HDZ-a, odnosno za SDP, pogotovo u drugome krugu. U Vukovarsko-srijemskoj županiji, općine Borovo, Markušica, Negoslavci i Trpinja imaju većinski srpsko stanovništvo, no tamo je na izborima 2009. godine u općinama Negoslavci i Trpinja većinu glasova osvojio Milan Bandić, a onda u drugome krugu, unatoč tome što je Milan Bandić ušao u drugi krug, sve četiri općine su glasale za Josipovića. U Osječko-baranjskoj, tri su općine u kojima je većinsko srpsko stanovništvo, i u sve tri su na svim izborima SDP-ovi kandidati imali većinu. Te općine su Erdut, Jagodnjak i Šodolovci. U Sisačko-moslavačkoj, u općinama Dvor i Gvozd su na svakim izborima većinu imali SDP-ovi kandidati, bez iznimke. U općinama Krnjak i Vojnić (Karlovačka županija) situacija je identična, na svim izborima od 2000. godine, većina birača iz tih općina je uvijek glasovala za SDP-ove kandidate. U Ličko-senjskoj županiji, to je slučaj s općinama Donji Lapac, Udbina i Vrhovine, uz iznimku što na izborima 2000. godine u Udbini je većinu glasova u prvome krugu dobio Granić, a Budiša je većinu dobio u drugome krugu. No prema popisu iz 2001. godine, u Udbini tada još niti nije bilo većinski srpsko stanovništvo, tek se na popisu 2011. godine U Šibensko-kninskoj županiji su također četiri općine koje valja spomenuti, općine Biskupija, Civljane, Ervenik i Kistanje. Iako, tamo SDP-ovi kandidati nisu na svakim izborima u prvome krugu imali većinu, no imali su većinu u drugome krugu

Što se tiče broja birača na izborima, iako je u svakoj od analiza spomenuto koliko je bilo birača i koliko ih je izašlo na izbore, ovdje će se samo ukratko usporediti te brojke. Tab. 6. prikazuje koliko je točno birača glasovalo na određenim izborima. Iako se trend smanjivanja broja birača koji su glasovali, on ipak nije konstantan. U prvome krugu, sve do izbora 2019.

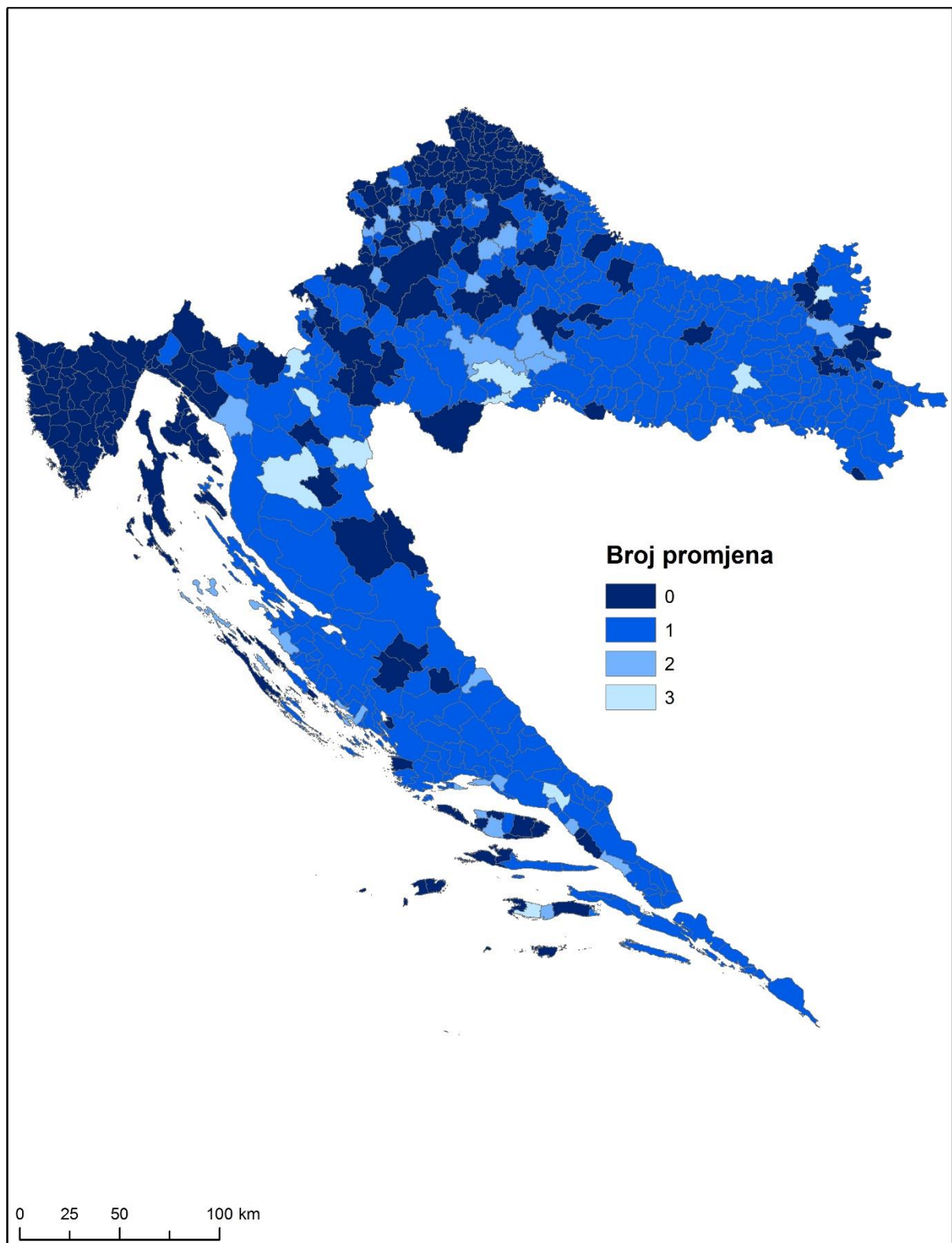
godine, taj broj je uistinu padao, no u drugome krugu je broj pao od izbora 2000. do idućih, no zatim je ponovno počeo lagano rasti, sve do zadnjih izbora kada je ponovo zabilježen pad. Generalno gledano, ako se gledaju dugoročni rezultati, i broj birača koji mogu glasovati i broj birača koji su izašli na glasovanje se smanjuje, te je teško da će se u bližoj budućnosti ta situacija dramatično promijeniti.

Tab. 6. Ukupan broj birača te broj birača koji su glasovali na izborima po godinama

Godina	Prvi krug		Drugi krug	
	Ukupno birača	Glasovalo birača	Ukupno birača	Glasovalo birača
2000.	4 229 103	2 662 833	4 228 576	2 575 537
2005.	4 402 045	2 226 812	4 390 779	2 241 617
2009.	4 495 233	1 975 909	4 495 528	2 253 570
2014.	3 793 527	1 787 928	3 825 242	2 258 887
2019.	3 719 741	1 904 461	3 734 115	2 053 848

Izvor: Državno izborno povjerenstvo

6. SWING JEDINICE

Sl. 22. Broj promjena političkog opredjeljenja jedinica

Izvor: autor prema podacima Državnog izbornog povjerenstva

Swing jedinice u Hrvatskoj nije nešto što ima utjecaj na ishode izbora. To je još jedan dodatan način analize koji prikazuje koliko puta je koja jedinica "promijenila svoje političko opredjeljenje", odnosno koliko puta je koja jedinica glasala prvo za jednu političku opciju, a potom za drugu. Uglavnom se biralo između ljevice, odnosno SDP-a, te desnice, odnosno HDZ-a. U ovom dijelu analize se gledaju samo drugi krugovi predsjedničkih izbora zbog lakšeg identificiranja promjene političkog opredjeljenja. Iako je na većini izbora drugi krug bio "borba" između HDZ-ovih i SDP-ovih predsjedničkih kandidata, na izborima 2000. godine ta se borba vodila između dvojice kandidata lijevog političkog bloka, dok je na izborima 2009. godine Milan Bandić, kao nezavisni kandidat, bio predstavnik desnog bloka umjesto HDZ-ovog kandidata Andrije Hebranga. Zbog specifične situacije 2000. godine, svaka jedinica u kojoj su na izborima od 2005. godine nadalje kandidati HDZ-a, ili Milan Bandić, imali većinu glasova se smatra kao jedinica koja je promijenila svoje političko opredjeljenje. Na Sl. 22. se može vidjeti koliko je puta koja jedinica promijenila svoje političko opredjeljenje. Plava boja je ovdje korištena zbog toga što se smatra da plava boja, između ostalog, predstavlja odanost i lojalnost (Olesen, n.d.). Tamno plava boja označava najveću lojalnost, u ovom slučaju jedinice koje nisu niti jednom promijenili svoje političko opredjeljenje, a što su više puta promijenili opredjeljenje, to je boja svjetlija. Deset je jedinica koje su tri puta mijenjale svoje opredjeljenje. To znači da je deset jedinica prvo glasalo za Mesića ili Budišu, jednog od kandidata ljevice, potom za HDZ-ovog kandidata, ponovo za SDP-ovog kandidata, te na kraju još jednom za HDZ-ovog kandidata. Od tih deset jedinica, njih devet je svoje opredjeljenje promijenilo odmah na drugim izborima, kada su glasali za Jadranku Kosor, zatim je većina glasova otišla Ivi Josipoviću, te na posljednjim dvama izborima Kolindi Grabar-Kitarović. U jednom od tih deset slučajeva, Bandić je bio prvi kandidat koji je imao većinu, potom njega Josipović, te na kraju ponovo Grabar-Kitarović. Jedinica s dvije promjene nema puno više, tek 28 njih je promijenilo svoje mišljenje dva puta. Uglavnom su to jedinice koje su glasale za SDP-ove kandidate, zatim na izborima 2014. za Grabar-Kitarović, te ponovo za Milanovića na posljednjim izborima. Te jedinice su uglavnom raštrkane po središnjoj Hrvatskoj te Dalmaciji. Jedinica koje su jednom promijenile svoje opredjeljenje ima najviše, gotovo njih 300. Kao što je već prije spomenuto, tu spadaju sve one jedinice koje su bar jednom glasale za nekog HDZ-ovog kandidata, ali su te jedinice nakon toga nastavile s istim trendom na idućim izborima. Gotovo cijela Dalmacija i Slavonija, kao i dijelovi središnje Hrvatske, Like, Banovine i Baranje spadaju pod tu kategoriju. Posljednja kategorija su jedinice koje niti jednom nisu promijenile svoje opredjeljenje, odnosno jedinice u kojima je većina uvijek išla kandidatima ljevice. Kao što

je već prije spomenuto, niti jedna jedinica u cijeloj Istri i Međimurju nije glasala ni za kog drugog osim kandidate lijevog bloka. U Gradu Zagrebu i Rijeci su, također, većinu osvajali isključivo kandidati ljevice. Ostale jedinice koje nikada nisu mijenjale svoje opredjeljenje su uglavnom raštrkane po središnjoj Hrvatskoj, Baranji, Lici, Kvarneru te Dalmaciji, odnosno određenim dalmatinskim otocima. Iz svega toga se može zaključiti da je dosta jedinica "odano", odnosno rijetko kada se dogodi da glasači u njoj mijenjaju svoje političko opredjeljenje. No, najviše jedinica je ipak bar jednom do sada glasalo za drugi politički blok. Doduše, da je situacija 2000. godine bila drukčija, odnosno da u drugom krugu izbora nisu bila dva kandidata iz lijevog bloka, situacija bi, vrlo vjerojatno, bila ponešto drukčija.

7. ZAKLJUČAK

Izborna geografija u Hrvatskoj tek počinje dobivati na važnosti i značenju, no i dalje postoji rijetko koja detaljna analiza bilo kojih izbora, no to se počelo mijenjati u novije vrijeme. U Hrvatskoj su predsjednici u novom stoljeću mahom bili predstavnici tzv. lijevih političkih opcija, uz iznimku Kolinde Grabar-Kitarović, koja je bila prva žena na poziciji predsjednice Republike Hrvatske, kao i prvi HDZ-ov kandidat koji je pobijedio na predsjedničkim izborima u ovome tisućljeću. U ovom radu, jedan od ciljeva je bio ispitati određene tvrdnje, odnosno hipoteze, koje su bile postavljene na početku rada.

Prva hipoteza (H1) je bila da SDP-ovi kandidati dobivaju većinu glasova u Istri, na sjeveru Hrvatske te u svim većim gradovima. Ta bi se hipoteza mogla smatrati potvrđenom, no zbog dvije manje iznimke, ona se odbacuje. Te iznimke su vezane za izbore 2000. te 2014. godine. Naime, na izborima 2000. godine, Stjepan Mesić je imao većinu glasova u Gradu Zagrebu te Osijeku, a Grabar-Kitarović je imala većinu glasova u Splitu, Zadru i Osijeku. No indicije da je hipoteza gotovo potvrđena su prisutne, SDP-ovi kandidati većinu osvajaju u Istri, u sjevernoj Hrvatskoj te (osim iznimaka) u svim najvećim hrvatskim gradovima, točnije pet najmnogoljudnijih gradova.

Za drugu hipotezu (H2) se trebalo provjeriti dobivaju li doista HDZ-ovi kandidati većinu u Slavoniji, Lici i Dalmaciji. Uglavnom se može reći da HDZ-ovi kandidati, ako su imali većinu glasova u nekim jedinicama lokalne samouprave, to su uglavnom bile jedinice u nekoj od navedenih regija. Doduše, ako se pogleda Sl. 9., može se vidjeti da je HDZ-ova kandidatkinja 2005. godine na izborima dobila većinu u tek dvije županije, i to su Ličko-senjska i Šibensko-kninska. Rezultati u Dalmaciji i u Slavoniji su bili više izjednačeni nego rezultati u ostalim dijelovima Hrvatske. Zbog toga se i ova hipoteza odbacuje.

Treća hipoteza (H3) kaže da će kandidati SDP-a dobivati više glasova u županijama gdje je prosječna dob manja te gdje je udio visokoobrazovanog stanovništva veći. I ta se hipoteza pokazala netočnom. Već je objašnjeno u radu da rezultati koji su dobiveni ovdje ne moraju nužno značiti da mlađe, obrazovanije stanovništvo doista ne glasa za SDP-ove kandidate. No zbog toga što je nemoguće doći do dobi i stupnja obrazovanja svakog glasača koji je dao svoj glas na izborima, ovo je jedini alternativni način na koji bi se to moglo testirati, a rezultati su pokazali da korelacija između tih varijabli ne postoji.

Zadnja hipoteza (H4) predviđa da je najveći broj birača izašao na glasovanje na prvim izborima u ovome tisućljeću, a najmanji na posljednjim izborima. Kao što je slučaj s ostalim hipotezama, i ova hipoteza se odbacuje, no postoje naznake da je na dobrom tragu. Naime,

kao što je u Tab. 6. vidljivo, najveći broj glasača odista jest izišao na izbore 2000. godine, i u prvom i u drugom krugu. No, najmanji broj glasača koji je izišao u prvom krugu je bio 2014. godine, dok je 2019. izašao najmanji broj glasača u drugome krugu.

Trend koji se svakako primjećuje zadnjih godina je slabljena stranačkih blokova ljevice i desnice, kao i porast birača koji ne pripadaju niti jednom od ta dva bloka. Na svakim izborima se pojavi neki novi kandidat koji dobiva sve više glasova, a nije član niti jedne od najvećih dviju političkih sila. Ne postoje nikakve naznake koje bi pokazale da se taj trend neće nastaviti, odnosno čak i pojačati na budućim izborima.

Literatura

1. Colton, T., 1974.: Statistics in Medicine, Clinical Chemistry, 21(6), 789-790
2. Forest, B. (2017). Electoral geography: From mapping votes to representing power. Geography Compass, 12(1)
3. Furlong, J., 2019.: The changing electoral geography of England and Wales: Varieties of "left-behindedness", Political Geography, 75
4. Gannett, H., Hewes, F.W., 1883.: Scribner's Statistical Atlas of the United States. Showing by graphic methods, their present condition and their political, social and industrial development, New York
5. Haydukiewicz, L., 2011.: Electoral Geography as a New Mean of Analyzing Social Change. Kraków City and Małopolskie Voivodship Case Study, Bulletin of Geography. Socio-economic Series, 15(15), str. 95-115
6. Henjak, A., 2017.: Lojalnost, glas ili izlazak: izborna participacija i potpora novim strankama u Hrvatskoj, Anali Hrvatskog politološkog društva, 14(1), str. 79-103
7. Henjak, A., 2019.: Što nam predsjednički izbori mogu reći o političkim trendovima u Hrvatskoj, Revija za sociologiju, 49(3), str. 419-428
8. Johnston, R., Shelley, F.M., Taylor, P.J., 1990.: Developments in Electoral Geography, Routledge, London
9. Johnston, R.J., 2001.: Geography, International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, Pergamon, str. 6194-6199
10. Krehbiel, E., 1916.: Geographic influence in British elections, Geographical Review, Taylor & Francis, Ltd., str. 419-432
11. Nancy Ettliger, 1990.: Local voting and social change, Developments in electoral geography, Routledge, str. 218-226
12. Passchier, N.P., van der Wusten, H.H., 1990.: The electoral geography of the Netherlands in the era of mass politics, 1888-1986, Developments in electoral geography, Routledge, str. 39-59
13. Pavić, R., 1987.: Politička geografija - prilog definiciji i prijedlog nastavnog programa, Hrvatski geografski glasnik, 49(1.), str. 45-51
14. Pavić, R., 1992: Geografija izbora, Politička misao, 29 (2), str. 48-52
15. Prescott, J. R. V., 1959.: The function and methods of electoral geography, Annals of the Association of American Geographers, 49(3), str. 296-304
16. Raos, V., 2015: Prijelomi i trendovi: predsjednički izbori u Hrvatskoj, Političke analize 6 (21), str. 33-38

17. Schulten, S., 2012.: Mapping the nation: History and cartography in nineteenth-century America, The University of Chicago Press, Chicago
18. Siegfried, A., 1913.: Tableau politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République, Pariz
19. Šterc, S., 2012.: Definicija, podjela i metodologija geografije, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb
20. Taylor, P.J., Johnston, R., 1979.: Geography of Elections, Routledge, London
21. Ustav Republike Hrvatske, Članak 96., NN 113/00, čl. 35., 9.11. 2000.
22. Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, 1992.

Izvori

1. Državna geodetska uprava: Središnji registar prostornih jedinica, <https://dgu.gov.hr>
2. Državni zavod za statistiku, 2001.: Popis stanovništva kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. godine: Zaposlene osobe stare 15 i više godina prema starosti, aktivnosti, zanimanju, spolu i najvišoj završenoj školi, <https://www.dzs.hr>
3. Državni zavod za statistiku, 2011.: Popis stanovništva kućanstava i stanova 2011. godine: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu prema gradovima/općinama, <https://www.dzs.hr>
4. Državni zavod za statistiku, 2019.: Stanovništvo prema dobi i spolu – procjena sredinom godine, prosječna starost stanovništva i očekivano trajanje života, <https://www.dzs.hr>
5. Državno izborno povjerenstvo, n.d.: Arhiva izbora, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/#/app/home> (01.11. 2020.)
6. Državno izborno povjerenstvo, N.D.: Izbori za predsjednika Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/site/izbori-referendumi/izbori-za-predsjednika-republike-hrvatske/66> (28.10.2020.)
7. Eurostat, 2020: Geographical information and maps, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gisco/geodata/reference-data/administrative-units-statistical-units/countries#countries20>
8. Hrvatska enciklopedija, 2020.: Korelacija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=33163> (05.01.2021.)
9. Hrvatski jezični portal, n.d.: Geografija http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFdkXRO%3D&keyword=geografija (28.11.2020.)
10. Institut sinergije znanosti i društva, 2013.: EU izbori 2013 u kontekstu, <https://isd.hr/2014/05/eu-izbori-2013-u-kontekstu/> (29.11.2020.)
11. Maretić Žonja, P., 2020.: NDH, NOB i Domovinski rat još su ključni: Politolog objasnio što dijeli birače HDZ-a i SDP-a, <https://www.vecernji.hr/vijesti/sto-kaze-istravanje-o-hrvatskim-biracima-nob-ndh-i-domovinski-rat-jos-uvijek-su-kljucni-1453540> (06.01.2021.)
12. Olesen, n.d.: Blue Color Meaning – The Color Blue Symbolizes Trust and Loyalty, Color Meanings, <https://www.color-meanings.com/blue-color-meaning-the-color-blue/> (16.01. 2021.)
13. Proleksis enciklopedija, 2012.: Geografija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://proleksis.lzmk.hr/23058/> (28.11.2020.)

14. Srzić, A., 2020.: Milanović dobio izbore iako je osvojio manje glasova nego Josipović prije pet godina. Razlog je – strelovit pad Grabar-Kitarović, T-portal, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/milanovic-dobio-izbore-iako-je-osvojio-manje-glasova-nego-josipovic-prije-pet-godina-razlog-je-strelovit-pad-grabar-kitarovic-foto-20200106> (04.01.2021.)

Popis grafičkih priloga

- Slika 1. Geografski smještaj i teritorijalni ustroj Republike Hrvatske (str. 2)
- Slika 2. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JLS (str. 8)
- Slika 3. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JLS (str. 9)
- Slika 4. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JRS (str. 12)
- Slika 5. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2000. godine u RH po JRS (str. 13)
- Slika 6. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JLS (str. 15)
- Slika 7. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JLS (str. 16)
- Slika 8. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JRS (str. 19)
- Slika 9. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2005. godine u RH po JRS (str. 20)
- Slika 10. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JLS (str. 22)
- Slika 11. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JLS (str. 23)
- Slika 12. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JRS (str. 26)
- Slika 13. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2009. godine u RH po JRS (str. 27)
- Slika 14. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JLS (str. 29)
- Slika 15. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JLS (str. 30)
- Slika 16. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JRS (str. 34)
- Slika 17. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2014. godine u RH po JRS (str. 35)
- Slika 18. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS (str. 37)
- Slika 19. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JLS (str. 38)
- Slika 20. Rezultati prvog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JRS (str. 42)
- Slika 21. Rezultati drugog kruga predsjedničkih izbora 2019. godine u RH po JRS (str. 43)
- Slika 22. Broj promjena političkog opredjeljenja jedinica (str. 54)

Popis tablica

Tablica 1. Prosječna starost stanovnika po županijama po odabranim godinama (str. 46)

Tablica 2. Postotak glasova kandidata na izborima po jedinicama regionalne samouprave (str. 47)

Tablica 3. Koeficijent korelacije između prosječne starosti stanovništva i postotka glasova na predsjedničkim izborima (str. 48)

Tablica 4. Udio visokoobrazovanih osoba u postotcima po županijama (str. 49)

Tablica 5. Koeficijent korelacije između postotka visokoobrazovanog stanovništva i postotka glasova na predsjedničkim izborima (str. 50)

Tablica 6. Ukupan broj birača te broj birača koji su glasovali na izborima po godinama (str. 53)